

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Jotta oppisimme työelämästä

Vaihtovirtaa! -teemaviikko Lempäälän lukiossa opiskelijoiden
kokemana

Hanna Järvensivu

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

11/2018

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Järjestötoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijä: Hanna Järvensivu
Opinnäytetyön nimi: Jotta oppisimme työelämästä
Sivumäärä: 67 ja 3 liitesivua
Työn ohjaajat: Eevastiina Gjerstad ja Juha Niiranen
Työn tilaaja: Lempäälän lukio/ Erkki Hytönen ja Jarmo Lehtinen

Vaihtovirtaa! -teemaviikko toteutettiin Lempäälän lukiossa keväällä 2018 osana laajempaa työelämäläheistä hanketta. Vaihtovirtaa! -teemaviikon tavoitteina oli opiskelijoiden ryhmätyö- ja ongelmaratkaisutaitojen sekä työelämätietouden parantuminen. Näitä tavoitteita pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman toiminnallisella tavalla, ja tästä muotoutui teemaviikon lähtökohta.

Teemaviikon aikana lukion opiskelijat ratkaisivat pienryhmissä pirkanmaalaisten yritysten ja yhdistysten ongelmia. Opiskelijoiden jakaminen ryhmiin perustui psykologi Meredith Belbinin tiimiroolianalyyysiin, jonka avulla jokainen voi määrittää vahvuuksiensa perusteella itselleen tiimiroolin.

Teemaviikolle osallistui 235 opiskelijaa, 31 yritystä ja viisi yhdistystä, jotka määrittivät opiskelijaryhmiä varten työpaikaltaan jonkin ongelman. Yritykset ja yhdistykset jaettiin ryhmille opettajien toimesta ja opiskelijat siirtyivät kahden päivän ajaksi työpaikoille tutustumaan niiden arkeen, työntekijöihin ja ongelmiin. Kahden päivän ajan he ratkaisivat näitä ongelmia opiskelijoista erikseen koulutettujen fasilitaattorien avustuksella. Viidentenä päivänä ongelmanratkaisun tulokset esiteltiin messutapahtumassa lukiolla kyseessä oleville yrityksille.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten opiskelijat kokivat tämän oppimisympäristön muutoksen. Teemaviikon aikainen työskentely tapahtui ryhmissä, ilman kokoaikaista opettajan ohjausta. Lisäksi työskentely perustui osittain ongelmaperustaisen oppimisen periaatteisiin. Jokainen opiskelija oli määrittänyt itselleen tiimiroolin, jonka odotettiin osaltaan parantavan ryhmien työskentelyä ja ongelmanratkaisun tuloksia.

Opiskelijoille osoitettuun kyselyyn teemaviikosta vastasi 197 henkilöä, vastausprosentti oli n. 84. Vastausten perusteella teemaviikko koettiin pääosin hyödylliseksi opiskelijoille, ja se oli osaltaan parantanut heidän tietouttaan työelämästä. Eniten hyödyllisenä opiskelijat pitivät ryhmässä työskentelyä ja työelämään tutustumista. Useimmat osallistuisivat uudelleen teemaviikon kaltaisiin tapahtumiin.

Opiskelijat kritisoivat eniten teemaviikon aikataulutusta. Myöskään tiimirooleilla ei nähty olleen juurikaan vaikutusta ryhmän työskentelyyn tai ongelmanratkaisuun. Teemaviikon yhteistyön muodot; yritysten ja yhdistysten ongelmanratkaisu nähtiin joissain vastauksissa olleen hyödyllinen vain tuleville yrittäjille tai yrityksille itselleen.

Kyselyn avulla saatuja tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa suunniteltaessa uudenlaisia oppimisympäristöjä sekä teemaviikon kaltaisia tapahtumia. Tulosten avulla voidaan vastata paremmin opiskelijoiden tarpeisiin ja luoda entistä onnistuneempia muuttuvia oppimisympäristöjä kuitenkin opetussuunnitelmat huomioiden.

Asiasanat: formaali oppimisympäristö, tiimiroolit, ongelmaperustainen oppiminen, ryhmässä tapahtuva oppiminen

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme In Civic Activity And Youth Work

Author: Hanna Järvensivu
Title: To learn about working life
Number of Pages: 67 and 3 attachment pages
Supervisors: Eevastiina Gjerstad and Juha Niiranen
Subscriber: Lempaala high school/ Erkki Hytönen and Jarmo Lehtinen

Energy Exchange! theme week was organized in Lempaala High School in the spring of 2018 as a part of a wider working life project. The objective of theme week was to improve students teamwork and problem solving skills, but also their knowledge of modern day working life. These objectives were started to be implemented in a functional way and this was the starting point of Energy Exchange! theme week.

During the theme week, students were solving local companies and associations problems. Problem solving was carried out in a small group of students. The group formation was based on Psychologist Meredith Belbin`s idea of team roles. With team role test everyone can define their own strenghts and team roles.

In a theme week there joined 235 students, 31 companies and five associations and they identified a problem from their workplace. Companies and associations were shared to groups by teachers. Students spent two day in workplaces exploring the everyday life, workers and problems. For next two day students solved the problems in high school. On the fifth day students presented their solutions to the companies and associations in a event.

A purpose of this final thesis was to find out how students felt about learning in different environment. Theme week work was completes in a small groups without teachers full-time guidance. In addition to this, students focused on the problem based learning principles. Before theme week each student had determined a team role for themselves, which was expected to improve group work and problem solving solutions.

Straight after the theme week a questionnaire was given to 235 students who participated the theme week. 84 % completed the questionnaire. Based on the answers theme week was considered very useful and it improved students knowledge of working life. The most usefull was considered working in groups and getting to know the working world. Most students would participate again to events such as the theme week.

The main criticism was the time table of the theme week and specific team roles did not effect to groups working or problem solving effectiveness. Some students found solving companies and associations problems only useful for future entrepreneurs or companies.

Results of the questionnaire are used with developing futures new learning environments and theme weeks. Responding to the needs of students can develop better learning environments without forgetting the current curriculum.

Keywords: Formal learning enviroment, team role, problem based learning, group learning

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2.1 Tutkimusote	9
2.2 Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä.....	10
2.4 Tutkimuskohde.....	12
3 KESKEISET KÄSITTEET	13
3.1 Formaali, nonformaali ja informaali	13
3.1.1 Oppimisympäristöt.....	17
3.2 Ryhmä ja sen vaikutus oppimiseen	18
3.3 Ongelmaperustainen oppiminen	21
4 TUTKIMUSTULOKSET	28
4.1 Tulokset.....	29
4.3 Opettajille esitetyt kysymykset.....	46
4.4 Yrittäjien ja yhdistysten palautteet opiskelijoille teemaviikosta	47
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	49
5.1 Teemaviikko ja oppimisympäristön muutos	49
5.2 Teemaviikko ja ryhmässä tapahtuva oppiminen	51
5.3 Teemaviikko, ongelmaperustainen oppiminen ja tiimiroolit	52
5.3.1 Teemaviikko ja ongelmaperustainen oppiminen	53
5.3.2 Teemaviikko ja tiimiroolien vaikutus.....	55
5.4 Työelämätaitojen parantuminen.....	56

6 POHDINTAA OPINNÄYTETYÖSTÄ	57
6.1 Omaa pohdintaa.....	59
6.2 Tilaajan palaute	61
LÄHTEET	62
LIITTEET	68

1 JOHDANTO

Vaihtovirtaa! -teemaviikko järjestettiin Lempäälän lukiossa huhtikuussa 2018 viikon kestäväenä jaksena. Teemaviikkoa kuvattiin sen suunnittelevien opettajien toimesta eräänlaisena lukiolaisten tet-viikkona. Yhteistyökumppaneina viikon ja sen suunnittelun aikana toimivat pirkanmaalaiset yritykset ja yhdistykset, jotka halusivat tarjota työpaikaltaan tai organisaatiostaan jonkin ongelman opiskelijoille ratkaistavaksi.

Viikon aikana lukion ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat ratkaisivat pienryhmissä näitä yritysten ja yhdistysten ongelmia. Ongelmanratkaisussa tukena toimivat opiskelijoista koulutetut fasilitaattorit, jotka olivat käyneet tätä varten erityisen innovaatioprosessikoulutuksen. Opettajilla ei ollut ohjaamisessa ns. perinteistä roolia, vaan he toimivat oppimisen ohjaajina ja valmentajina. Ongelmanratkaisun tulokset esiteltiin yhteistyökumppaneille teemaviikon päätöstilaisuudessa. Samalla opiskelijat saivat tutustua myös muihin yhteistyöyrityksiin ja -yhdistyksiin, kuin niihin, kenen ongelman parissa olivat työskennelleet.

Teemaviikon tavoitteena oli parantaa opiskelijoiden ryhmätyö- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä tutustuttaa heitä työelämään. Näiden lisäksi tavoitteena oli tarjota opiskelijoille mahdollisuus nähdä nykypäivän työelämää, ja sen avulla mahdollisesti jäsentää ajatuksiaan suhteessa ammatinvalintaan. Vaihtovirtaa! -teemaviikko oli osa laajempaa #IDEA2020-hanketta.

Lempäälän lukiossa toteutettavan #IDEA2020-hankkeen yleisenä tavoitteena on kehittää uudenlaisia oppimisympäristöjä tavalla, jolla

”opiskelijoiden osaamisen tunnistaminen ja sen lisääminen pyritään liittämään muuttuvan työelämän tarpeisiin.” (Opetushallitus 2017.)

#IDEA2020-hanke on jatkoa aiemmin toteutettuun työelämähankeeseen, jonka puitteissa opiskelijat toteuttivat erilaisia tapahtumia ja tempauksia. Koska kokemukset

työelämähankkeesta olivat positiivisia, siinä aktiivisina toimineet opettajat halusivat jatkaa tämän tyyppistä hanketoimintaa Lempäälän lukiossa.

Hanke ja erityisesti teemaviikko nivoutuvat osittain uudessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin teemaopintoihin. Teemaopinnot ovat eri tieteenaloja ylittäviä kokonaisuuksia, joiden tavoitteena on, että opiskelija oppii hahmottamaan laajempia asiakokonaisuuksia, sekä yhdistämään ja soveltamaan eri oppiaineiden tietoja ja taitoja. (Opetushallitus 2018.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten teemaviikkoon osallistuneet lukiolaiset kokivat viikon; tiimiroolianalyysin ja tiimiroolit käytännössä, ongelmanratkaisun, ryhmätyön, pääosin ilman opettajaa tapahtuvan oppimisen, mitä opittiin vai opittiinko mitään. Ja ennen kaikkea; mitä tehtäisiin toisin, jos teemaviikko järjestettäisiin uudelleen?

Käsitykseni lukion arjesta ja sen opiskelutavoista olivat ohuet; ymmärsin, ettei lukiossa opiskella enää luokissa istuen ja kuunnellen, vaan oppimisen tavat olivat teknologian ja työelämän muutoksen myötä moninaistuneet. Perinteisestä opettajajohtoisesta oppimisesta on siirrytty uudenslaisiin oppimisen tapoihin, jossa opiskelijoille annetaan enemmän vastuuta tiedon hankkimisesta. On myös havaittu, että jatkuva tiedon tallentaminen ja muistaminen tenttiin asti ole kovinkaan tehokasta, saati innostavaa opiskelijoille.

Kuullessani teemaviikosta ja sen elementeistä; tiimirooleista ja yritysyhteistyöstä mieleeni heräsi useita kysymyksiä: miksi tiimiroolit, miksi opiskelijat ratkaisevat koulu-tehtäviensä sijaan yritysten ongelmia, eikö ongelmanratkaisua ja ryhmätyötä opi lukion arjessa? Ennen kaikkea, mitä mieltä opiskelijat ovat tällaisesta teemaviikosta?

Avoimen ammattikorkeakoulun kurssisuorituksen puitteissa toteutin keväällä -17 yhdessä lukiolaisten kanssa työelämäpäivän, joka oli osaltaan yhdenlainen työelämäläheinen tapahtuma, ja liittyi sen aikaiseen työelämähankkeeseen. Työskentely oli mielenkiintoista ja antoisaa. Oli hienoa seurata innokkaiden ja itseohjautuvien nuorten työskentelyä, joka oli toisaalta nuoruuteen kuuluvaa hapuilua, toisaalta päämäärätietoista ja tulevaisuuteen suuntaavaa. Nuoret listasivat itselleen kiinnostavia ammatteja, ja kutsuivat näiden alojen parissa toimivia ammattilaisia kertomaan työstään ja koulutuspoluistaan. Eri ammanteista koottiin lukiolle rasteja, joista opiskelijat saattoivat käydä kuuntelemassa kahta itselleen kiinnostavinta ammattilaista sekä esittää heille kysymyksiä.

Hyvien kokemusten lisäksi itseäni henkilökohtaisesti kiinnostaa ihmisten toiminnan tutkiminen ja tarkkailu. Haaveenani olisi ollut toteuttaa lukiolla opinnäytetyön puitteissa laajamittaiset yksilöhaastattelut, mutta litterointeineen se olisi osoittautunut työmäärällisesti mahdottomaksi. Olen aiemmissa opinnoissani toteuttanut yksilöhaastatteluita, ja niiden aineistojen lukeminen on edelleen mielenkiintoista. Aineistoissa niiden haastateltavien äänet pääsevät kuuluviin, kaikkine vivahteineen ja täytesanoineen. On myös innostavaa huomata mitä haastateltava todella haluaa sanoa.

Edellä mainittujen lisäksi lukion ja sen opiskelijoiden arki oli kaukana omasta työstäni työllisyydenhoidossa. Sen voisi ajatella olevan riski opinnäytetyölle, koska toimintaympäristö ja sen osallistujat ovat vieraita. Alkuperäiset ideani opinnäytetyöstä omaan työhöni jouduin kuitenkin hylkäämään juuri siitä syystä, että niiden aihepiirit olivat ”liian lähellä”.

Työskenneltyäni 14 vuotta työllisyydenhoidon ja kuntouttavan työtoiminnan parissa uusien näkökulmien löytäminen olisi ollut epävarmaa, eikä aihe vaikuttanut enää kiinnostavalta. Toinen opinnäytetyön idea liittyi Lempäälässä tehtävään etsivään nuoriso-työhön, joka on ollut organisaatiomuutoksen jälkeen murroksessa. Etsivät nuoriso-työntekijät ovat kuitenkin olleet sellaisten muutospainoiden alla, että opinnäytetyön aiheen etsimiselle ajankohta oli väärä.

2 TUTKIMUSASETELMA

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten teemaviikkoon osallistuneet opiskelijat sen kokivat. Varsinainen tutkimuskysymys on opiskelijoiden kokemusten kartoittaminen teemaviikosta, keskeisistä elementeistä, teemaviikon tarkoituksesta sekä kehittämisen kohteista. Tavoitteena oli tietoperustaa ja opiskelijoiden kokemuksia yhdistellen saada selville mikä teemaviikossa oli erityisen onnistunutta, ja mikä vaatisi tulevaisuudessa kehittämistä.

Päädyin lomakekyselyyn, koska halusin erityisesti kysyä opiskelijoilta miten he kokivat Vaihtovirtaa! -teemaviikon. Aikataulullisista syistä minulla ei ollut mahdollisuutta olla mukana teemaviikolla, jolloin osallistuva havainnointi menetelmänä oli poissuljettu. Samasta syystä jouduin myös hylkäämään yksilöhaastattelut. Teemaviikolla kyselyn otanta oli suuri, joten helpoin tapa oli käyttää haastatteluun sähköistä lomaketta. Halusin muotoilla kysymykset siten, että opiskelijat kuvaisivat mahdollisimman monipuolisesti ja -sanaisesti kokemuksiaan, mutta myös saada selville määrällisiä vastauksia. Tästä syystä päädyin käyttämään sekä avoimia, että monivalintakysymyksiä. (Eskola, Vastamäki 2015, 27-29; Tuomi, Sarajärvi 2002, 84-85, 87.)

2.1 Tutkimusote

Suoritin tutkimuksen hyödyntämällä metoditriangulaatiota, eli monimetodista lähestymistapaa. Metoditriangulaatiossa yhdistyvät sekä laadullinen, että määrällinen tutkimusmetodi. Tässä ensisijaisena tavoitteena on parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja kattavuutta. Metoditriangulaatiota on lisäksi käytetty tutkimuksissa, joissa aikaisempaa tietoa on vähän saatavilla. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997 218; Vilkkä 2015, 70-71.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoitus on ilmiön tai ongelman ymmärtäminen. Siinä esitetään vastaajille ts. informanteille avoimia kysymyksiä, joihin he vastaavat kertoen ja kuvaillen. Pääsääntöisesti silloin, kun tutkittavasta ilmiöstä on vähän tietoa, teorioita tai tutkimuksia, päädytään kvalitatiiviseen, eli laadulliseen tutkimukseen. Laadullisen tutkimuksen avulla kyseessä olevasta ilmiöstä pyritään saamaan syvälinen näkemys. (Kananen 2012, 27-29.)

Laadullisen tutkimuksen ja analyysin prosessi eroaa määrällisestä tutkimuksesta siten, että se ei ole suoraviivaisesti etenevä prosessi, vaan tutkija palaa toistuvasti aineiston parista teorioiden ja keskeisten käsitteiden pariin. Pohdittaessa laadullisen tutkimuksen aineiston riittävää määrää, puhutaan tyypillisesti saturaation käsitteestä. Saturaatiolla tarkoitetaan aineiston kylläntyneisyyttä, toisin sanoen sitä, kun aineistosta ei enää löydy tutkimusongelman suhteen mitään uutta tietoa. Aineisto alkaa siis toistaa itseään. Saturaatiopistettä ei voida saavuttaa, ellei olla selvillä siitä, mitä aineistosta ollaan etsimässä. (Tuomi, Sarajärvi 2018, 99-100.)

2.2 Aineistonkeruu- ja analyysimenetelmä

Hyödynsin aineistonkeruussa kysely- eli surveymenetelmää, jonka toteutin sähköisenä Webropol-ohjelman avulla. Kysely on sopiva menetelmä silloin, kun halutaan kerätä aineistoa tietyltä valikoidulta otokselta. Perusjoukko on teemaviikon tapauksessa luukiolaiset, otoksen tästä muodostavat teemaviikkoon osallistuneet. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 182.)

Toteutin aineiston keruun puolistrukturoidulla menetelmällä, jossa kaikilta opiskelijoilta kysyttiin samat kysymykset samassa järjestyksessä. Kyselylomakkeessa oli sekä avoimia että monivalintakysymyksiä.

Laadin lomakkeen kysymykset ensin väittämämuotoon ja vastaukset asteikolla 1-5. Halusin kuitenkin saada opiskelijoiden vastauksista esiin myös kritiikkiä, jolloin vain

yhden väittämän käyttö kysymyksessä olisi saattanut vääristää tuloksen. Käytin monivalintakysymyksissä Osgoodin asteikkoa, ts. semanttista differentiaalia, jossa adjektiivien vastinparit muodostavat vastausvaihtoehdot; esimerkiksi hyödyllinen - hyödytön. Semanttisen differentiaalinen käyttötarkoitus oli alun perin mitata ihmisten asenteita, mutta myöhemmin sen käyttöä on laajennettu esimerkiksi samankaltaisuuden mittaamiseen. (Valli 2015, 100-101.)

Pohdin aluksi käyttäväni monivalintakysymyksissä sekä positiivisia että negatiivisia väittämäsuuntia. Lukion apulaisrehtorin palautteen perusteella hylkäsin tämän, koska tällöin vastausvaihtoehdot olisivat olleet sekavia ja vaikeuttaneet vastaamista.

Apulaisrehtori ehdotti vastakkaisten väittämien käyttöä vastausvaihtoehdoissa, ja päädyin lopuksi tähän. Käytin lisäksi aikaa pohtiessani kysymysten järjestystä. Tiedostin, että avoimet kysymykset kannattaa sijoittaa kyselyn loppupäähän, koska silloin vastaaja on ehtinyt ”lämmittelä” monivalintakysymysten parissa, ja vastaa ehkä varmemmin avoimiin, pohdintaa vaativiin kysymyksiin. Halusin myös välttää kysymysten ohittamisen hyödyntämällä Webropol-ohjelman asetusta, jossa jokaiseen kysymykseen on vastattava päästäkseen seuraavaan.

Päädyin kyselyssä viiteen avoimeen kysymykseen, koska halusin saada tällä tavoin opiskelijoiden äänen kuuluviin. Tiedostin, että avoimien vastausten tulva tulisi olemaan massiivinen, mutta tämä riski olisi otettava, jotta teemaviikosta saataisiin mahdollisimman paljon tietoa. Jälkeenpäin ajatellen joitakin avoimia kysymyksiä olisi voinut, ja ehkä kannattanutkin kysyä monivalintana; esimerkiksi teemaviikon hyödyllisyydestä opiskelijoille. Tähän olisi voinut asettaa eri vaihtoehtoja, jolloin olisin välttynyt liian polveilevilta avoimilta vastauksilta.

Pyysin palautetta kyselylomakkeesta muutamaan otteeseen teemaviikosta vastanneelta opettaja Jarmo Lehtiseltä, sekä apulaisrehtori Erno Tossavaiselta. Em. sain palautetta liittyen muotoseikkoihin, Lehtiseltä liittyen kysymyksiin yleisesti. Vierailin lu-

kiolla ennen teemaviikon alkua, ja pyysin palautetta kahdelta fasilitaattorilta. Tein joi-takin korjauksia heidän palautteidensa perusteella. Yksi opiskelija testasi saman vie-railun aikana kyselylomakkeen teknisen toimivuuden omalla mobiililaitteellaan. Tässä vaiheessa oivalsin, että suurin osa lukiolaisista täyttää lomakkeen todennäköisesti juuri omalla mobiililaitteellaan, koska ei voida olettaa, että kaikilla olisi käytössään tie-tokoneet.

Ennen kyselyn lähettämistä sen testasivat vielä tiimiroolien ympärille kootun testiryh-män, `Seppien` jäsenet. Heistä neljä vastasi lomakkeeseen ns. testivastaukset, joista saatoin päätellä, että lomake ensinnäkin toimii, ja toiseksi, että kaikki näyttävät ym-märtäneen kysymykset siten, kuin olen tarkoittanut. Poistin testivastaukset niiden lu-kemisen jälkeen, eikä niitä käytetty varsinaisten tuloksien analysoinnissa.

Analysoin opiskelijoilta saatuja vastauksia lukemalla ne useaan otteeseen. Merkitsin eri tyyppiset vastaukset eri värein; esimerkiksi hyödyllinen/ hyödytön -vastaukset. Täl-löin saatoin jo havaita, kuinka paljon vastauksissa esiintyi kritiikkiä suhteessa muihin vastauksiin. Muodostin Webropol-ohjelman avulla avoimien vastauksien eniten esiin-tyvistä asiasanoista luokkia. Saatoin verrata näin muodostettuja luokkia manuaalisesti laskettuihin luokkiin.

Laajoissa avoimissa vastauksissa, joissa opiskelija oli esimerkiksi vastannut teemavii-kon olleen sekä hyödyllinen, että hyödytön eri syistä johtuen, vastausten luokittelu oli hankalampaa. En ollut varma saattoiko tällaisen vastauksen purkaa osiin, jolloin sen keskinäinen riippuvuus katoaa. Ohjaavan opettajan ohjeen mukaan näin saattoi kui-tenkin tehdä, jolloin pilkoin kaikki laajat vastaukset osiin, ja luokittelin ne uudelleen niissä esiintyvien asiasanojen mukaan. Näistä asiasanoista muodostin laajempia tee-moja.

2.4 Tutkimuskohde

Ensimmäiset ylioppilaat valmistuivat Lempäälän lukiosta vuonna 1962. Aina vuoteen 2017 asti se toimi Lempäälän keskustan tuntumassa, kanavan vieressä. Vuonna 2017 lukio muutti uusiin, remontoituihin tiloihin. Syntyi Virta-kampus, jossa lukio toimii tällä hetkellä yhdessä Tampereen seudun ammattiopisto Tredun kanssa. Lukiossa opiskelee 350 nuorta. Vuosittain lukioon otetaan 130 uutta opiskelijaa, keskiarvorajan ollessa n. 7,4. (Lempäälän lukio 2018.)

Uusien ja inspiroivien opetustilojen myötä lukion innovatiivisuus sekä laaja kurssitarjonta korostuvat. Lukiossa tuetaan nuoren kasvua ja kehitystä vastuuntuntoiseksi aikuiseksi, joka on kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista. Lukio antaa nuorelle valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin, sekä taitoa tarkastella asioita eri näkökulmista. (Lempäälän lukio 2018.)

3 KESKEISET KÄSITTEET

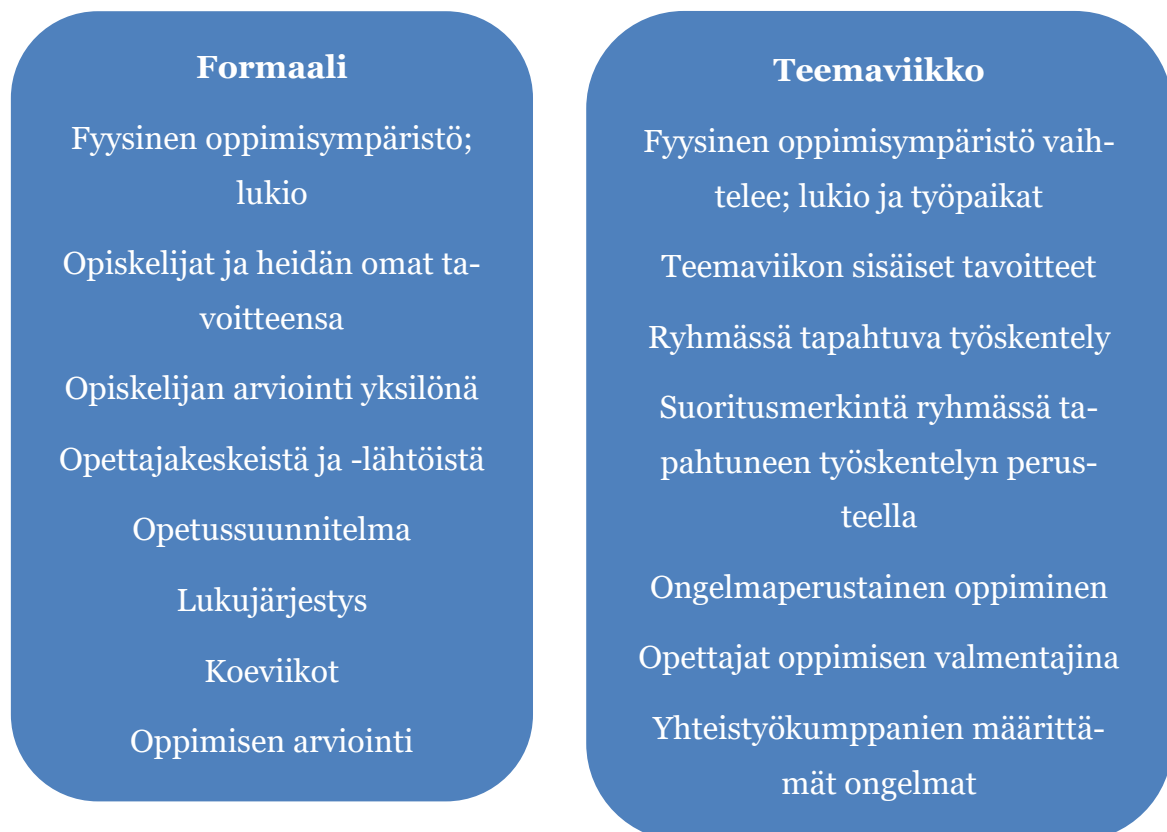
Opinnäytetyön keskeiset käsitteet kumpuavat teemaviikon elementeistä; formaalista ja nonformaalista oppimisesta ja oppimisympäristöistä, ryhmästä ja sen vaikutuksesta oppimiseen, tiimirooleista, ongelmaperustaisesta oppimisesta sekä työelämätaidoista.

3.1 Formaali, nonformaali ja informaali

Vaihtovirtaa! -teemaviikko sisältää elementtejä yleisesti tunnetuista oppimisen muodoista; formaalista, nonformaalista sekä informaalista oppimisesta (Jamk 2018). Formaalisissa ja nonformaalisissa puhutaan yleisesti kasvatuksesta, informaalisissa taas oppimisesta. Näiden rajat ovat kuitenkin häilyviä, eivätkä ne ole toisensa poissulkevia. (Pietilä 2016, 34-35.)

Teemaviikko tapahtuu pääosin formaalisissa oppimisympäristössä, noudattaen viranomaisten niille määrittämiä koulutusasteesta riippuvia opetussuunnitelmia. Formaa-

lilla kasvatuksella tarkoitetaan muodollista ja virallista yhteiskunnan hyväksymää opetusta, jonka tavoitteet ovat kaikille samat ja se tähtää tutkinnon suorittamiseen. (Jamk 2018; Peda.net 2018.)

(Kuvio 1; Formaali vs. teemaviikon aikainen oppimisympäristö.)

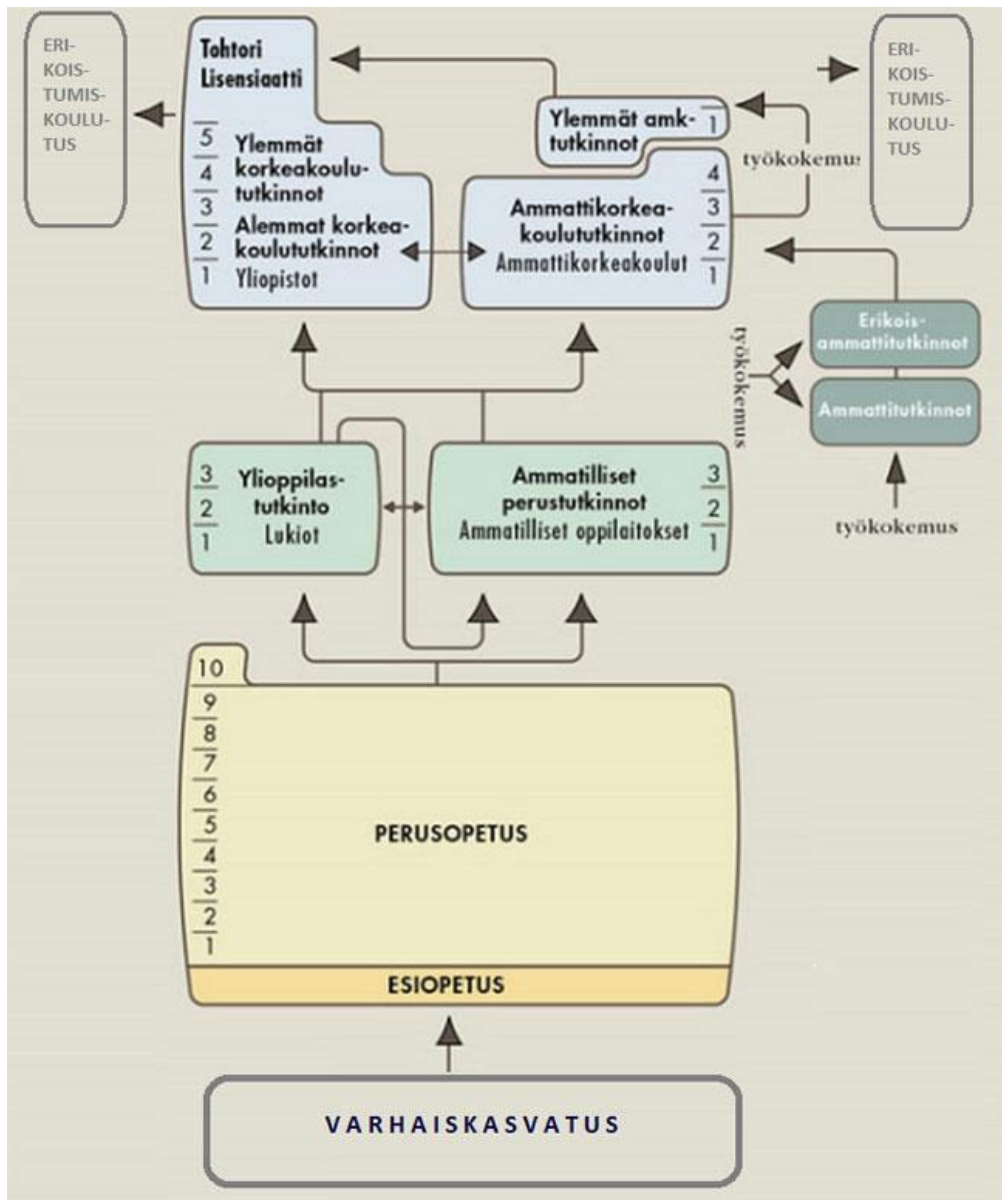
Formaalit oppimisympäristöt perustuvat Suomessa koulutusjärjestelmään. Näissä oppimisympäristöissä oppiminen on opettajakeskeistä ja perustuu pääosin tiedon tallentamiseen, eli muistamiseen. (Roslöf 2013.) Järjestelmän alkupään muodostaa varhaiskasvatus, jota tarjotaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, sekä lasten leikki- tai kerhotoiminnassa. Varhaiskasvatusta seuraa esiopetus ja yhdeksänvuotinen perusopetus. (Opetushallitus 2018.)

Jokaista Suomessa vakituisesti asuvaa lasta koskee oppivelvollisuus. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kun lapsi täyttää seitsemän vuotta päättyen siihen kalenterivuoteen, kun hän täyttää 17 vuotta. Lapsen huoltajat ovat velvolliset huolehtimaan siitä, että

lapsi suorittaa oppivelvollisuutensa. Lapsella ollessa jokin sairaus tai vamma voidaan hänen kohdallaan soveltaa pidennettyä oppivelvollisuutta, jolloin perusopetuksen tavoitteet tulevat saavutetuksi. Oppivelvollisuus ei kuitenkaan tarkoita koulupakkoa; joissain tapauksissa lapsi on esimerkiksi kotiopetuksessa, jolloin hän osallistuu koulussa ainoastaan koetilaisuuksiin. (Opetushallitus 2018.)

Toisen asteen koulutuksen muodostavat lukio- ja ammatillinen koulutus, joista ensimmäisessä voi suorittaa ylioppilastutkinnon, ja jälkimmäisessä ammatillisen perustutkinnon. Molemmat antavat yleisen hakukelpoisuuden ammattikorkeakouluihin tai yliopistoihin. Sekä lukion että ammatillisen perustutkinnon voi suorittaa myös yhtä aikaa. Järjestelmän yläpään muodostavat yliopistoissa suoritettavat lisensiaatin- ja tohtorintutkinnot. (Opetushallitus 2018; Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT 2018.)

Koulutusjärjestelmää täydentävät työelämän tarpeista kumpuavat ammatti- ja erikoisammattitutkinnot sekä avoimet ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Edellä mainituissa kuka tahansa voi suorittaa oppilaitosten kursseja tutkintoon tähdäten tai itsensä kehittämiseksi. Avoimen opinnot perustuvat opetussuunnitelmiin, ja niillä voi täydentää aikaisempia opintojaan, parantaa hakukelpoisuuttaan ammattikorkeakouluun tai yliopistoon tai kerryttää yleissivistystä. (Opetushallitus 2018.)

(Kuvio 2; Suomen koulutusjärjestelmä.)

Lukiossa tapahtuvan opiskelun tarkoituksena on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukio-koulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle, joka antaa yleiset jatko-opintomahdollisuudet ammattikorkeakouluihin, yliopistoihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankitut tiedot ja taidot osoitetaan lukionpäättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla sekä muilla näytöillä. Lukio-koulutus ohjaa opiskelijoita suunnitelmien laadintaan ja elinikäiseen oppimiseen. (Opetushallitus 2015, 12.)

Nonformaalilla tarkoitetaan oppimista, joka ei ole välttämättä virallista, eikä tutkintoon suuntaavaa, vaan tapahtuu esimerkiksi työssäoppien tai työharjoittelussa. Nonformaalilla tarkoitetaan myös ´epävirallista oppimista´. Myös erilaiset täydennyskoulutukset ja kansalaisopistossa opiskelu ovat nonformaalia oppimista. Nonformaalista oppimisesta on mahdollista saada todistus, mutta se ei ole samalla tavoin tunnustettua oppimista kuin formaali oppiminen. Nonformaali oppiminen on formaalin tapaan tavoitteellista, mutta tavoitteet eivät kumpua virallisista opetussuunnitelmista, vaan ovat usein koulutuksen toteuttajan määrittelemiä. Nonformaali oppiminen, toisin kuin formaali, perustuu pääosin vapaaehtoisuuteen. (Jamk 2018; Noppari 2017, 12; Pedagogiikkaa netissä 2018.)

Informaalilla oppimisella tarkoitetaan ns. arkioppimista. Sen kuvataan olevan sattumanvaraista ja osin huomaamatta tapahtuvaa oppimista. Oppimistilanteita ei suunnitella ennalta, vaan ne ovat strukturoimattomia. Informaaliin oppimiseen ei liity arviointia, mutta oppija reflektoi oppimaansa tiedostaen, tai tiedostamatta. (Sinisalo-Juha 2013.) Työpaikoilla kuulee usein puhuttavan hiljaisesta tiedosta, sen siirtymisestä ja katoamisesta. Hiljaisella tiedolla kutsutaan ihmisten ilman tietoista pohdintaa tekemiä päätöksiä, joiden syntyminen edellyttää pitkäkestoista kokemusta ja harjoittelua kyseessä olevasta asiasta. (Lonka 2014, 46.)

3.1.1 Oppimisympäristöt

Oppimisympäristö käsitteenä voidaan ymmärtää monin tavoin. Fyysinen oppimisympäristö on se rakennus ja tila sekä välineet, joiden avulla opetus ja oppiminen tapahtuu. Tilaratkaisut perustuvat teorioihin siitä, miten niillä voidaan edistää tai vastavasti estää oppimista. Fyysisten oppimisympäristöjen muutoksen voi havaita uusissa kouluissa; yhteis- ja monikäyttöisten tilojen osuutta on kasvatettu, ja viihtyisyyttä lisääviä tiloja rakennettu lisää. (Jyväskylän yliopisto 2010; Lonka 2014, 106.)

Sosiaalinen oppimisympäristö koostuu vuorovaikutuksesta ja sen laadusta. Sosiaalisessa oppimisympäristössä on suuri merkitys ryhmäprosesseilla ja ryhmäytymisellä.

Ryhmäytyminen on prosessi, joka koostuu ryhmän jäsenten keskinäisestä tuntemisesta, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta toisiaan kohtaan. Ryhmäytyminen ei tapahdu itsestään, ja sen prosessiin kiinnitetäänkin nykypäivänä oppilaitoksissa enemmän huomiota. Ryhmäytymisprosessia voidaan edistää erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla. (Jyväskylän yliopisto 2010; Noppari 2017, 14.)

Oppimisympäristöksi mielletään tyypillisesti koululuokka, jossa pulpetit on sijoitettu riveihin ja opettajan paikka on luokan edessä. Luokkine viihtyvyydessä on eroja; toisaalla viihtyvyyteen on panostettu väreillä, kalusteilla ja viherkasveilla, mutta ankeimmillaan luokka on väritön nuhrisilla pulpetteilla. Edellisen kaltaisissa järjestelyissä ei ole huomioitu opiskelijoiden viihtyvyyttä, saati vuorovaikutuksen mahdollistavia tekijöitä. (Haapaniemi, Raina 2014, 49-50; Lonka 2014, 106-108.)

Uudempien tutkimustulosten valossa ankeat oppimisympäristöt ovat hiljalleen muuttumassa. Opiskelijoiden viihtyvyyteen kiinnitetään enemmän huomiota, ja sen vaikutus oppimiseen tunnustetaan ja tunnetaan. Oppimisympäristö muuntuu luokan sijasta käytäville tai monikäyttötiloihin sijoitettuihin oleskelupaikkoihin, kirjastoon tai tietokoneiluokkaan. Kuten teemaviikon tapauksessa, oppimista siirretään myös koulun ulkopuolisiin ympäristöihin. Tämä perustuu ajatukseen siitä, että oppimista tapahtuu kaikkialla. Vanhanaikaisesta käsityksestä koulun ja opettajan yksinoikeudesta tietoon ja opetukseen ollaan luopumassa. Puhutaankin siltojen rakentamisesta koulun ja yhteiskunnan välille. (Lonka 2014, 108-109.)

3.2 Ryhmä ja sen vaikutus oppimiseen

Koululuokka on itsessään jo ryhmä, siis joukko opiskelijoita työskentelemässä samassa tilassa. Ryhmiä voi olla eri kokoisia; muutaman hengen pienryhmiä ja vaikkapa kokonainen koululuokka jaettuna kahtia. (Nikkola, Löppönen 2014, 13.) Opiskelijoita arvioidaan kuitenkin heidän yksilöllisten oppimissuoritustensa perusteella, vaikka työskentelyn tulokset olisivatkin tuotettu yhdessä ryhmän kanssa.

Ryhmät muodostetaan luokassa usein nopealla tahdilla opettajan määräyksestä, ilman sen kummempia suunnitelmia. Ryhmien muodostaminen ei kuitenkaan ole yleensä kitkatonta. Siinä asettuvat vastakkain jokaisen ryhmäläisen omat tunteet, tavat ja oppimisen kokemukset. Jokainen ryhmä muodostaa oman dynamiikkansa, ja jos ryhmän koostumus muuttuu, sen dynamiikkakin muuttuu. (Nikkola, Löppönen 2014, 13-15.)

Ryhmä vaatii kehittyäkseen aikaa ja tilaa, jotta sen jäsenet voivat hahmottaa oman paikkansa suhteessa sen muihin jäseniin. Ryhmän jäsenyyteen liittyy toiminta muiden kanssa vuorovaikutuksessa ja näiden taitojen oppiminen. Näitä taitoja voidaan myöhemmin käyttää uuden ryhmän kanssa. (Nikkola, Löppönen 2014, 26.)

Valitettavan usein lienee niin, että nopealla tahdilla koulussa muodostetut ryhmät ovat koossa vain opettajan sanelemina, vailla mahdollisuuksia muodostua toimivaksi sen vaatimalla tavalla. Tämänkaltaisia ryhmiä tulee ja menee, ja harva viitsii, tai kykenee panostamaan niiden toimivuuteen juuri sen vuoksi, ettei niillä ole jatkuvuutta. Koska ryhmien suunnitteluun tai niiden muodostamiseen ei käytetä aikaa, pyritään sen ongelmat kuittaamaan kehotuksella opiskelijoille, että näiden tulisi vain opetella tulemaan toimeen keskenään. Syiksi saatetaan myös mainita opiskelijoiden huono käytös ja motivaation ongelmat. Näihin asioihin liittynevät monien huonot muistot peruskoulun ryhmätöistä. (Haapaniemi, Raina 2014, 23; Nikkola, Löppönen 2014, 26.)

Rauno Haapaniemi ja Liisa Raina nostavat teoksessaan ´Rakenna oppiva ryhmä` esiin käsitteen suurryhmästä. Yleisesti jo yli 20 henkilöstä koostuvia joukkoja pidetään suurryhmänä, ja sillä on omat ominaispiirteensä. Tyypillistä koululuokkaa voidaan siis pitää suurryhmänä. Sen ominaisuuksia ovat mm. tarve selkeälle johtajalle, eli koululuokan tapauksessa opettajalle, sen kiinteys vähenee verrattuna pienryhmään, se on turvaton ja sen jäsenten tyytyväisyys vähenee, sen toimintaa kuvaavat impulsiivisuus ja lyhytjänteisyys. (Haapaniemi, Raina 2014, 113-114.)

On loogista pyrkiä muodostamaan suurryhmästä pienempiä ryhmiä, jotta opetuksen tavoitteet säilyisivät. Tämä ei kuitenkaan onnistu ilman opettajan ohjausta, koska opiskelijoiden ryhmiin jakautumista määrittävät aivan muut asiat kuin paremman oppimisympäristön tavoittelemisen. Nuoret hakeutuvat mielellään ryhmään parhaan ystävänsä kanssa. Joitain pelätään, toisten kanssa eivät henkilökemiat kohtaa. Opettaja on vastuussa siitä, että ryhmä muodostuu opiskelijoille turvalliseksi. (Haapaniemi, Raina 2014, 116-117.)

Pienryhmällä on useita etuja verrattuna suurryhmään nimenomaan oppimisen näkökulmasta. Sen pieni koko mahdollistaa tuen sen jäsenien kesken, kaikilla on mahdollisuus aktiiviseen osallistumiseen, pieni ryhmäkoko edellyttää sen osallistujalta sitoutumista ryhmään ja sen toimintaan, ja pieni ryhmä pyrkii tyypillisesti yksimielisyyteen välttämällä ristiriitoja. Suurryhmässä hiljaisimmat ja ujoimmat oppilaat eivät useastikaan saa ääntään kuuluviin. Tämä saattaa johtua myös huonosta itsetunnosta tai osaamisen puutteesta. (Haapaniemi, Raina 2014, 128-129.)

Raimo Niemistö kuvaa teoksessaan `Ryhmän luovuus ja kehityshehdot´ Bruce Tuckmanin luokittelua ryhmien kehitysvaiheista. Ensimmäinen niistä on ryhmän muodostumisen vaihe, jonka aikana osallistujat havainnoivat ryhmän käyttäytymistä ja toimintaa sekä etsivät omaa paikkaansa ryhmässä. Ryhmän muodostusvaiheessa osallistujat pyrkivät hahmottamaan oman itsensä ja oman roolinsa osana ryhmää. (Niemistö 1998, 160-162.)

Seuraavaa vaihetta kutsutaan kuohuntavaiheeksi. Siinä osallistujat toimivat ikään kuin päinvastoin verrattuna orientaatiovaiheessa; pyrkivät osoittamaan itsenäisyyttään ryhmässä. Kuohunta saattaa synnyttää pienempiä alaryhmiä, klikkejä, jolloin alussa muodostuneet valtasuhteet muuttuvat. Niemistö kuvaa teoksessaan, kuinka nämä alun konfliktit lujittavat myöhemmin ryhmän kiinteyttä ja yhteistyötä. Konfliktit saattavat myös joskus jäädä kokonaan toteutumatta, tai toteutua verrattain vähäisinä. (Niemistö 1998, 160-162.)

Kuohuntavaihetta seuraa yhdenmukaisuusvaihe. Tässä vaiheessa ryhmän osallistujat hyväksyvät toinen toistensa ja alkavat muodostaa ryhmän sisäisiä sääntöjä. Osallistujat alkavat toimia yhdessä ja sitoutuvat tavoitteen toteutumiseen. Sääntöihin liittyen voi esiintyä ns. valvontaa, ja ryhmän osallistujat saattavat vahtia toistensa käyttäytymistä. (Niemistö 1998, 160-162.)

Viimeinen vaihe on hyvin toimiva ryhmä. Tässä vaiheessa ryhmästä on muotoutunut kokonaisuus ja sen vuorovaikutussuhteet toimivat hyvin suhteessa ryhmälle asetettuihin tavoitteisiin. Ristiriitoja saattaa esiintyä, mutta ryhmä pyrkii ja kykenee ratkaisemaan ne. Ryhmä ponnistelee yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. (Niemistö 1998, 160-162.)

Niemistön mukaan myöhemmin Tuckman lisäsi kehitysvaiheisiin vielä viidennen vaiheen; lopetusvaiheen. Tässä vaiheessa ryhmä lopettaa toimintansa ja hajoaa. Riippuen ryhmän keskinäisten suhteiden lujuudesta, voi lopetusvaihe aiheuttaa voimakkaitakin tunteita. Ryhmän lopettamista seuraa tyypillisesti hämmennys ja tyhjyyden tunne. Osallistujat ovat uudessa tilanteessa, liittymässä uuteen ryhmään. (Niemistö 1998, 160-162.)

3.3 Ongelmaperustainen oppiminen

Ongelmaperustainen, joskus myös ongelmalähtöiseksi oppimiseksi kutsuttu menetelmä perustuu oppimisen ohjaamiseen ongelmia asettamalla. Se on vakiintunut ja eniten tutkittu oppimismenetelmä korkeakouluopinnoissa. Ongelmaperustaisessa oppimisessä lähtökohtana ovat avoimesti määritellyt ongelmat, joiden tarkoituksena on, että opiskelija oppii ja oivaltaa syvällisesti ongelmanratkaisuun tarvittavia tietoja ja taitoja. (Lonka 2014, 64.)

Keskeistä ongelmaperustaisessa oppimisessa on opiskelijan oman vastuun korostaminen oppimisprosessissa opettajan vastuun sijaan. Sen eduiksi voidaan lukea tehokkaampi oppiminen, kun asiayhteydet ovat opiskelijoille mielekkäitä ja kontekstisidonnaisia, opiskelija itse havaitsee mitä hänen tulisi oppia ja millä osa-alueilla kehittyä. Lisäksi oppiminen ryhmässä edistää vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. (Lonka 2014, 67.)

Ongelmaperustaisen oppimisen juuret sijoittuvat 1970-luvun Kanadaan ja sen soveltaminen aloitettiin ensimmäisen kerran Harvardin lääketieteellisessä vuonna 1984. Suomessa ongelmälähtöistä oppimista alettiin ensimmäisen kerran soveltaa Tampereen yliopistossa vuonna 1994, sen jälkeen Helsingin yliopistossa vuonna 1998. Ongelmälähtöinen oppiminen otettiin käyttöön tarveperustaisesti esimerkiksi lääketieteen opetuksessa. Perinteinen oppiainejako sai väistyä, ja oppiminen rakennettiin erilaisten ongelmien ympärille, jotka edellyttivät teorian ja käytännön yhdistämistä. (Lonka 2014, 64.)

Teemaviikon asetelma; opiskelijat pienryhmissä ratkaisemassa yritysten ja yhdistysten ongelmia, tavoitteenaan parantaa ryhmätyö- ja ongelmanratkaisutaitojaan noudattelee löyhästi ongelmaperustaisen oppimisen mallia. Ongelmaperustainen – joskus myös ongelmälähtöinen tai ongelmakeskeinen oppiminen perustuu ajatukseen siitä, että opiskelijat oppivat uusia asioita ratkaisemalla todellisen elämän tarpeista kumpuavia ongelmia. (Poikela E. Lähteenmäki, Poikela, S. 2002, 25-26.

Ongelmaperustaisen oppimisen lähtökohtana on, että opiskelijat joutuvat soveltamaan useiden eri alojen tietoja ja taitoja ratkaistakseen heille annettuja ongelmia. Asetelma perustuu ajatukseen siitä, millä tavoin oppilaitokset ja opetussuunnitelmat saataisiin kohtaamaan paremmin nykypäivän jatkuvasti muuttuvan työelämän tarpeiden kanssa.

Perinteiset opetussuunnitelmat ja oppiminen ovat tyypillisesti perustuneet vain yhden oppiaineen opiskeluun kerrallaan, mutta kuten tiedettyä, tämä on kaukana nykypäivän

työelämästä, jossa edellytetään asiantuntijuutta ja monenlaisten tietojen soveltamista. Ongelmaperustaisen oppimisen avulla opiskelija kykenee paremmin ymmärtämään sitä maailmaa ja todellisuutta, johon hänen tietojaan ja taitojaan on tarkoitus soveltaa. (Poikela, E. Poikela, S. 2002, 55.)

Ongelmaperustainen oppiminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opiskelijoille asetetaan satunnaisesti ongelmia, joita he sitten ratkaisevat pienryhmissä. Ongelmaperustainen oppiminen on laajemmin ymmärrettynä pedagoginen malli, jossa avaintekijöinä ovat opetussuunnitelma ja arviointi. Opetussuunnitelmaan tulee sisällyttää kokonaisuuksia, joissa yhdistyvät useat eri oppiaineet. Oppimisen arvioinnin tulee olla jatkuvaa, jotta se tukisi opiskelijan itseohjautuvuutta. (Poikela, Lähteenmäki, Poikela 2002, 27-28.)

Poikela, Lähteenmäki ja Poikela (2002, 28) esittävät artikkelissaan ongelmaperustaisen oppimisen prosessitavoitteet. Niitä ovat ongelmaratkaisutaitojen, tiimityöskentelytaitojen, kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitojen, sosiaalisuuden, tiedonhankintataitojen ja analyttisyyden oppiminen sekä kriittisyyteen kasvaminen. Opiskelija tiedostaa nämä taidot arvioinnin kautta, ja jatkuvan arvioinnin avulla kykenee kehittämään niitä.

Kirsti Lonka kuvaa teoksessaan Oivaltava oppiminen (Lonka 2014) ongelmaperustaisen oppimisen seitsemää askelta. Oppimisen mallissa opiskelijaryhmälle esitetään jokin ongelma, jonka ratkaiseminen vaatii ryhmältä uuden tiedon etsintää. Ryhmä valitsee puheenjohtajan ja sihteerin. Ongelmanratkaisussa opettajan tehtävä on toimia tutorina, oppimisen ohjaajana.

Ensimmäisessä vaiheessa ryhmä selvittää ongelmanratkaisuun liittyvät, ennalta itselleen tuntemattomat käsitteet opettajan avustuksella. Joidenkin käsitteiden selventäminen voi olla myös ongelmanratkaisuun sisältyvä oppimistavoite.

Toisessa vaiheessa ryhmä pyrkii selvittämään ja jäsentämään mikä on ratkaistava ongelma. Teemaviikon tapauksessa yhteistyökumppanien ongelmat ovat vaatineet opiskelijoilta jonkin verran jäsentelyä ja täsmentämistä, mikäli ne eivät ole olleet aivan selkeitä heti alussa.

Kolmas vaihe on aivoriihi. Aivoriihessä opiskelijat tuottavat vapaasti ajatuksia ja kysymyksiä liittyen ratkaistavaan ongelmaan. Näitä ei ole kuitenkaan vielä tarpeen tässä vaiheessa avata tai perustella. Sihteerin tehtävä on kirjata nämä asiat ylös esimerkiksi miellekartaksi.

Neljännessä vaiheessa ryhmä alkaa rakentaa ongelmalle selitysmallia aivoriihessä tuotettujen asioiden pohjalta. Opiskelijat perustelevat tuottamia asioita, ajatuksia ja kysymyksiä, ja nämä järjestellään laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Ratkaistavaa ongelmaa pyritään myös pohtimaan ryhmän jo saavutetun tiedon perusteella.

Viidennessä vaiheessa ryhmälle muotoutuvat sen oppimistavoitteet. Ryhmän laatiessa ongelman selitysmallia, hahmottuvat samalla myös ne asiat, jotka ryhmän tulee oppia. Tässä vaiheessa opittavat asiat kirjataan ylös, ja pohditaan, kuinka syvällisesti niihin tulee perehtyä.

Kuudes vaihe koostuu itsenäisestä opiskelusta. Opiskelun sisältö määrittyy viidennessä vaiheessa määriteltyjen oppimistavoitteiden perusteella. Itsenäinen opiskelu voi koostua myös erilaisista sisällöistä ja harjoitteista, joihin osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista.

Viimeisessä, seitsemännessä vaiheessa opiskelijaryhmä kokoontuu yhteen pyrkien ratkaisemaan tai selittämään kyseessä olleen ongelman, johon he ovat hankkineet tietoa itsenäisesti opiskellen. Lopuksi ryhmä arvioi toimintaansa ja sitä, kuinka hyvin he ovat saavuttaneet asettamansa oppimistavoitteet. (Lonka 2014, 65-66.)

3.4 Tiimiroolit

Parantaakseen pienryhmien sisäistä vuorovaikutusta, sekä tehostaakseen niiden toimintaa, päättivät teemaviikkoa suunnitelleet opettajat hyödyntää ryhmien jaottelussa tiimirooleja ja roolit määrittävää testiä.

Tiimiroolit perustuvat psykologi Meredith Belbinin ajatukseen yhdeksästä eri roolista tiimityön apuna. Nykypäivän työelämässä yhä useampi henkilö työskentelee tiimeissä ja projekteissa, jolloin henkilön rooliin tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Belbin kehitti mallin tiimirooleista 1980-luvulla, ja kehittämistyötä on jatkettu tämän jälkeenkin. (Belbin 2018; Kauhanen 2018, 99.)

Belbinin johtopäätöksenä oli, että yli neljän hengen tiimeissä henkilöillä tulisi heidän varsinaisen tehtävänsä sekä substanssiosaamisensa lisäksi olla yksi tai useampi nk. tiimirooli. Tämä tarkoittaa roolia, jonka henkilö ottaa työskennellessään tiimissä. Roolit voivat vaihdella tilanteesta riippuen, jolloin voidaan olettaa, että samalla ihmisellä voi olla eri tilanteissa eri rooli. (Belbin 2018; Kauhanen 2018, 143.)

Belbinin mukaan optimaalisessa tiimissä tulisi olla jokainen yhdeksästä tiimiroolista, mutta samalla henkilöllä voi olla hänen mukaansa kaksikin eri roolia. Belbin korostaa tiimiroolien jakautumisen tärkeyttä siten, että parhaan tuloksen saavuttamiseksi roolien tulisi jakautua tasapuolisesti, ei siten, että usealla on sama rooli, ja jotkin roolit jäävät ilman ottajaa. (Belbin 2018; Kauhanen 2018, 99.)

Tiimiroolit on mahdollista määrittää sitä varten laaditun erityisen testin perusteella, jossa testin tekijä kartoittaa omat vahvuutensa tiimissä. Roolit jakautuvat kolmeen ryhmään erilaisten orientaatioiden perusteella. Näitä ovat toiminta- henkilö- ja asia-orientoitunut henkilö. (Belbin 2018; Kauhanen 2018, 99.)

Alla kuvattuna Belbinin yhdeksän tiimiroolia. Suluissa yleisesti käytetyt englanninkieliset nimikkeet. Rooleista on kerrottu siten, kun ne on lähdesivustolla kuvattu.

Takoja (Shaper)

Takoja on energinen, impulsiivinen ja tuloksellisuuteen suuntautunut. Hän innostaa muita mukaan, mutta saattaa turhautua helposti, jos asiat eivät etene.

Kokooja (Co-ordinator)

Kokooja on tavoitteellinen ja ennakkoluuloton. Hän etsii toisten ryhmäläisten vahvuuksia ja pyrkii jakamaan tehtäviä. Päätöksenteossa Kokooja on jämäkkä, mutta on yleensä haluton tekemään asioita itse. Kokoojalla saattaa olla hankaluuksia toimia yhdessä Takojan kanssa.

Keksijä (Plant)

Keksijä on luova, mielikuvituksellinen ja persoonallinen. Keksii ratkaisuja vaikeisiin ongelmiin, ja etsii uusia tapoja tehdä asioita. Keksijä vaatii usein omaa tilaa, ja saattaa olla taipuvainen epäkäytännöllisyyteen. Tulee toimeen Kokoojan kanssa, mutta ei välttämättä Takojan kanssa.

Tiedustelija (Resource Investigator)

Tiedustelija on ulospäinsuuntautunut ja innokas uusien ideoiden etsijä. Tulee hyvin toimeen erilaisten ihmisten kanssa, mutta turhautuu helposti. Pitää ryhmän ajan tasalla. Tiedustelija tulee yleensä toimeen Takojan kanssa.

Arvioija (Monitor evaluator)

Arvioija on objektiivinen, eikä innostu helposti uusista asioista. Hän arvioi suunnitelmia ja työskentelytapoja. Arvioija saattaa olla kriittinen ja varovainen ja tulee hyvin toimeen Kokoojan ja tekijän kanssa.

Asiantuntija (Specialist)

Asiantuntija on määrätietoinen ja itseohjautuva. Omaa harvinaista tietoa ja taitoa, mutta on kapea-alainen. Asiantuntijan mielestä onkin hyvä tietää paljon jostakin, kuin vähän kaikesta.

Diplomaatti (Teamworker)

Diplomaatti on ryhmän kannustaja ja sovittelija. Diplomaatti aistiin herkästi ryhmän ilmapiirin sekä sen muutokset, ja luo kahdenvälisiä suhteita. Saattaa kokea hankaluuksia Takojan kanssa, mutta tulee toimeen Keksijän, Tiedustelijan ja Kokoojan kanssa.

Tekijä (Implementer)

Tekijä on vastuuntuntoinen ja ahkera realisti. Hän toteuttaa asioita käytännössä ja organisoii ryhmän toimintaa. Tekijä saattaa lämmitä hitaasti uusille asioille ja muutoksille. Tulee hyvin toimeen Tiedustelijan, Kokoojan, Arvioijan ja Viimeistelijän kanssa. Tekijä saattaa kokea hankaluuksia Keksijän ja toisen Tekijän kanssa.

Viimeistelijä (Completer)

Viimeistelijä on tarkka ja huolellinen, joka varmistaa työn laadun. Viimeistelijän vahvuutena on huolehtia asioiden tärkeysjärjestyksestä. Hänellä on hyvä paineensietokyky, mutta saattaa olla täydellisyydentavoittelija. Viimeistelijä toimii hyvin yhteistyössä Tekijän kanssa, muttei välttämättä Tiedustelijan ja Arvioijan kanssa. (Belbin 2018; Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu 2018.)

3.4 Työelämä tiedot ja -taidot

Teemaviikolla opiskelijoille asetetut tavoitteet kumpuavat osin nykypäivän työelämätaidoista; erityisesti vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoista ja niiden parantumisesta. Kyseisiä taitoja opetellaan ja omaksutaan lapsesta lähtien, ja niiden tärkeyttä työelämässä korostetaan koko ajan enemmän. Tiettyyn pisteeseen asti työelämätaitoja voidaan opettaa kouluissa, mutta merkittävä osa opitaan kuitenkin vasta työpaikoilla aidoissa tilanteissa. Työelämä tiedouden parantumisen tavoiteltiin parantuvan yleisesti työpaikoihin tutustumisen avulla.

Työelämätaidoilla tarkoitetaan yleisesti kolmea asiaa; uranhallintataitoja, työtehtävään liittyvää ammatillista osaamista, sekä yleisiä, tehtävistä riippumattomia tietoja ja taitoja. Uranhallintataidot ohjaavat nuorta pohtimaan sitä, mitä hän työelämältä ha-

luaa, ja mihin hän toivoo työllistyvänsä. Uranhallintataidot ovat työelämään juuri siir-
tyneellä nuorella vielä kehittymättömät, alku voi olla hapuilevaa ja odotukset epärea-
listisia. (Nyyssönen 2016, 12.)

Työtehtäviin liittyvää ammatillista osaamista kartutetaan ensin opinnoissa, tämän jäl-
keen työelämässä. Ns. perinteiset, mekaaniseen suorittamiseen perustuneet ammatit,
jotka opittiin mestari-kisälli-asetelmalla, ovat vähenemään päin. Näiden sijaan nyky-
päivän työtehtävät ovat tyypillisesti projektiluontoista tiimeissä tapahtuvaa työtä. Työ-
tehtävistä riippumattomat tiedot ja taidot edellyttävät työntekijältä yleissivistystä, tek-
nologioiden hallintaa, kielitaitoa, asioiden nopeaa omaksumista ja oppimista sekä ko-
konaisuuksien hallintaa. On osattava myös yhdistellä ja soveltaa tietoa. (Nyyssönen
2016, 12.)

Työelämään liittyvissä puheenvuoroissa hahmotellaan usein työelämätaitoja ja niiden
vaatimusten muuttumista. Tällä hetkellä tärkeinä nähdään vuorovaikutus- ja yhteis-
työtaidot, itsensä johtaminen, luovuus, innostuminen ja uuden kokeilu sekä yrittäjä-
henkisyys asenteena ja taitona pyrkiä uuteen. (Kauhanen 2018, 96.)

4 TUTKIMUSTULOKSET

Lomakkeen avulla lukiolaisilta kysyttiin seuraavista asioista; teemaviikon hyödyllisyys
yleisesti sekä jatko-opintosuunnitelmien näkökulmasta, työelämätietouden parantu-
misesta, tiimiroolien vaikutuksesta ongelmanratkaisussa, tiimiroolien sopivuudesta
omiin vahvuuksiin ja ominaisuuksiin, tiimiroolien vaikutuksesta ryhmätyön sujuvuu-
teen, ryhmätyöskentelyn mielekkyydestä, yhteistyökumppanien antamien ongelmien
selkeydestä sekä vaikeudesta ja ongelmanratkaisun hyödystä yhteistyökumppaneille.
Lisäksi kysyin, osallistuisivatko opiskelijat uudelleen tämänkaltaiseen teemaviikkoon,
miksi heidän mielestään teemaviikko järjestettiin, millaista oppiminen oli teemaviikon
aikana, sekä miten opiskelijat kehittäisivät teemaviikkoa. (Liite 1)

Opiskelijat saattoivat valita itselleen sopivimman vaihtoehdon asteikolle yhdestä viiteen; 1= Täysin samaa mieltä, 2= Osittain samaa mieltä, 3= Neutraali kanta, 4= Osittain eri mieltä, 5= Täysin eri mieltä. Vastausprosentit on pyöristetty selkeyden vuoksi lähimpään täyteen kymmenykseen (9,64 % = 9,6 %).

Teemaviikkoon osallistui Jarmo Lehtiseltä saamani tiedon mukaan 236. Kyselyyn vastasi 197 opiskelijaa, jolloin vastausprosentiksi muodostui 83,5 %. Vastausten määrä oli valtava, sisältäen avoimien kysymysten osittain hyvin laajatkin vastaukset. Määrä ei tullut yllätyksenä, koska kysely toteutettiin opettajan jakamalla linkillä koulupäivän aikana valvotusti. Tällöin vastauskato jäi suhteellisen pieneksi, 39 henkilöön, eli 16,5 prosenttiin. Vastaamiseen käytetty aika vaihteli kahdesta minuutista kahteenkymmeneen minuuttiin.

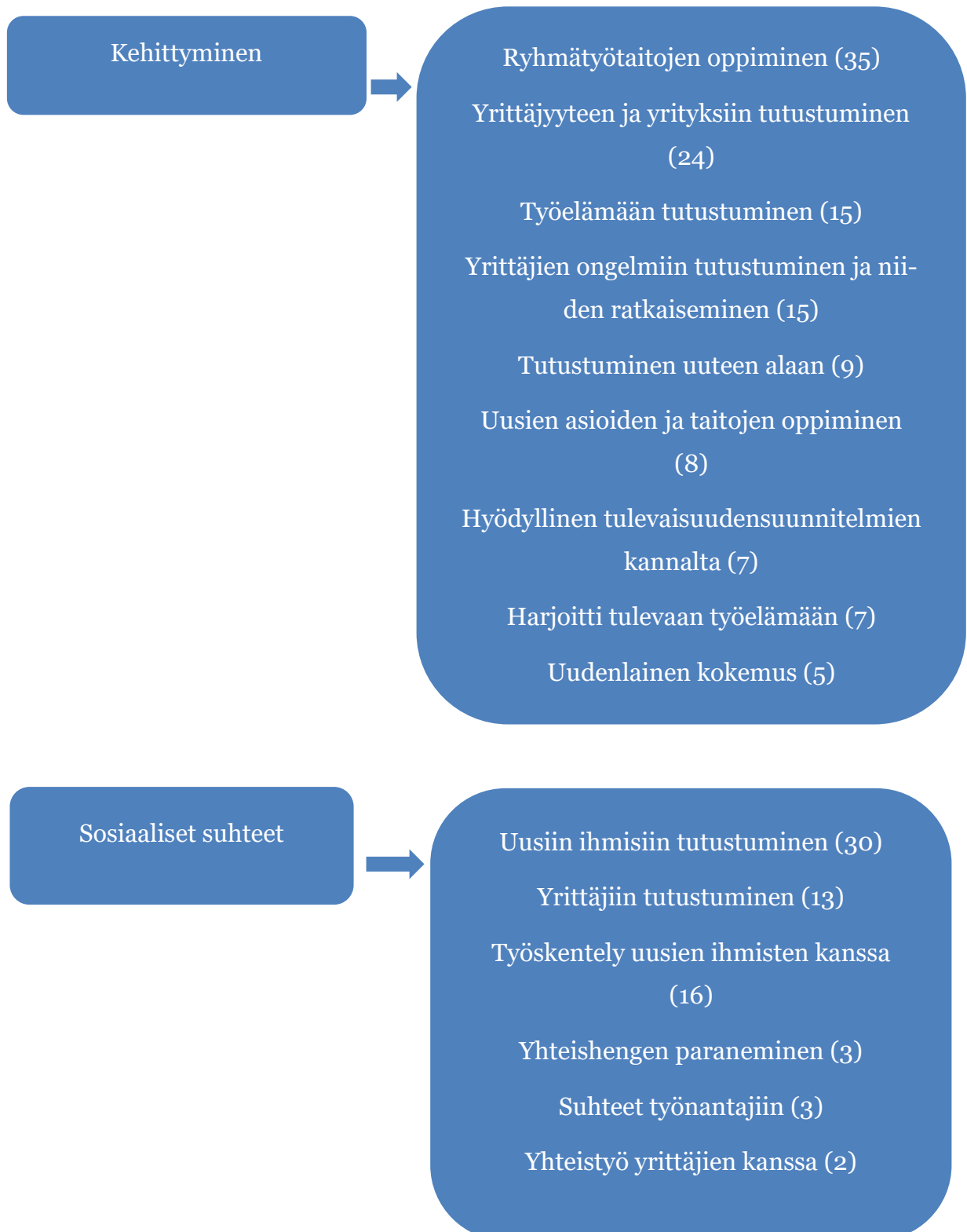
4.1 Tulokset

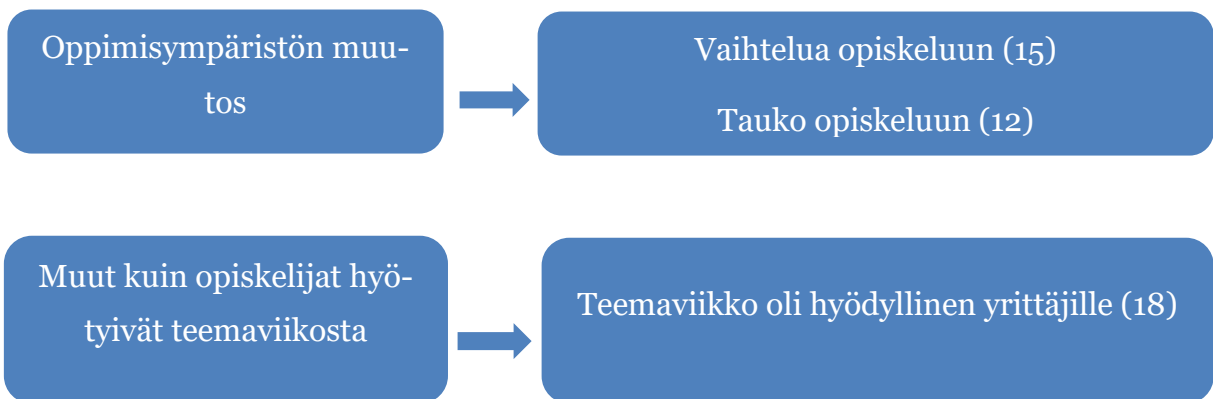
Ensimmäinen kysymys oli avoin ja se koski sitä, millä tavoin teemaviikko oli opiskelijoille hyödyllinen/hyödytön. Havaitsin vastauksia lukiessani, että kysymyksen muotoilu oli epäselvä, koska olin ajatellut kysyväni sitä, oliko teemaviikko opiskelijoille joko hyödyllinen, tai hyödytön. Opiskelijat vastasivat pääosin molempiin, jolloin vastauksista tuli toisaalta hankalammin analysoitavia, mutta toisaalta taas kuvailevampia, kuin vain yhteen vaihtoehtoon vastaamalla.

Totesin, että vastaukset tulisi pilkkoa osiin, jotta kaikki niissä esiintyvät asiat saataisiin esiin. Paloittelin siis saksilla kaikki vastaukset, ja ryhmittelin niissä esiintyvät asiasanat omiin ryhmiinsä. Lopuksi liimasin nämä ryhmät paperille. Papereita kertyi kaiken kaikkiaan yhdeksän A3:sta.

124 opiskelijaa kertoi teemaviikon olleen vain hyödyllinen. 50 opiskelijaa oli sitä mieltä, että teemaviikko oli sekä hyödyllinen, että hyödytön. 20 opiskelijaa oli sitä mieltä, että teemaviikko pelkästään hyödytön. Neljä vastausta olivat neutraaleja, tai

niistä ei voinut muodostaa tulkintaa. Alla lueteltuna opiskelijoiden teemaviikon hyödyllisyyttä koskevat vastaukset teemoittain. Koska opiskelijoiden vastaukset saattoivat sisältää useamman asian, vastausten asiasanojen yhteismäärä on suurempi, kuin annettujen vastausten (197 kpl).

(Kuvio 3; Kuvaile millä tavoin teemaviikko oli hyödyllinen -vastaukset ja teemat.)

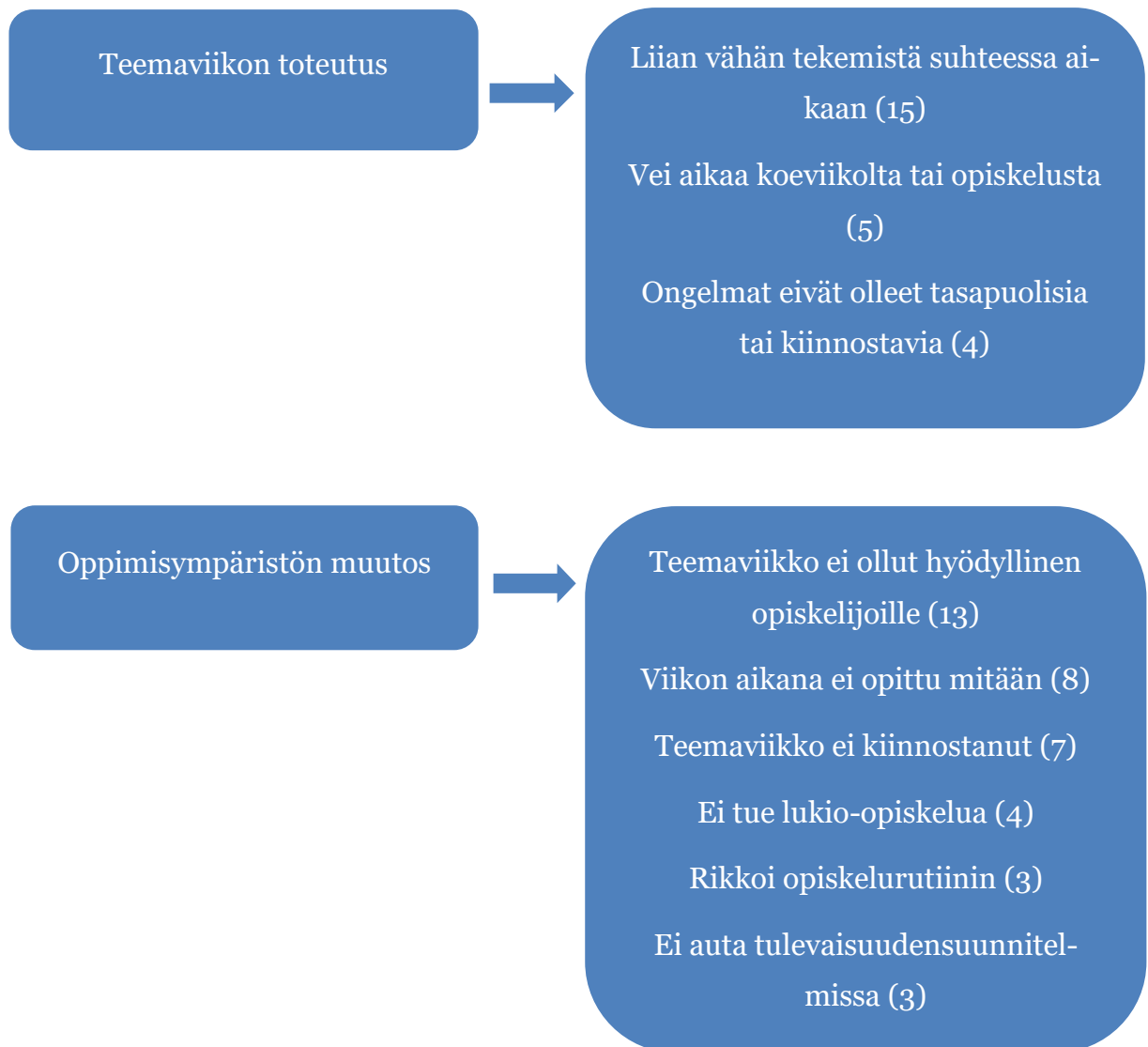
Lisäksi yksittäiset vastaukset koskivat sitä, kuinka opiskelijat kertoivat oppineensa käyttämään luovuuttaan ja pohtimaan annettuja ongelmia uusilla tavoilla. Eräs opiskelija kertoo, kuinka teemaviikko oli hauska kokemus, jossa sai itse vaikuttaa aikatauluihin ja työskennellä innostavan ryhmän kanssa. Hän kertoo saavuttaneensa muutama kerran viikon aikana flow-tilan työskennellessään ongelman parissa.

”Teemaviikko oli hyödyllinen, koska pääsi ratkomaan haasteita tuntemattomassa ryhmässä ja käyttämään hyvin ryhmätyötaitoja sekä tutustua eri vuosikurssien ihmisiin.”

”Teemaviikko oli hyödyllinen, koska siinä oppi aika paljon millaista on olla yrittäjä.”

”Tällainen vaihtelu oli myös todella hyvä juttu lukio-opiskelijana. Nyt minulla on yhä vahvempi tunne siitä, että pärjään työelämässä taidoillani!”

Teemaviikkoa opiskelijat pitivät hyödyttömänä tai kritisoivat seuraavilla tavoilla:

(Kuvio 4; Kuvaile millä tavoin teemaviikko oli hyödytön -vastaukset ja teemat.)

”En oppinut mitään yrittäjyydestä tai oikeasta työnteosta”

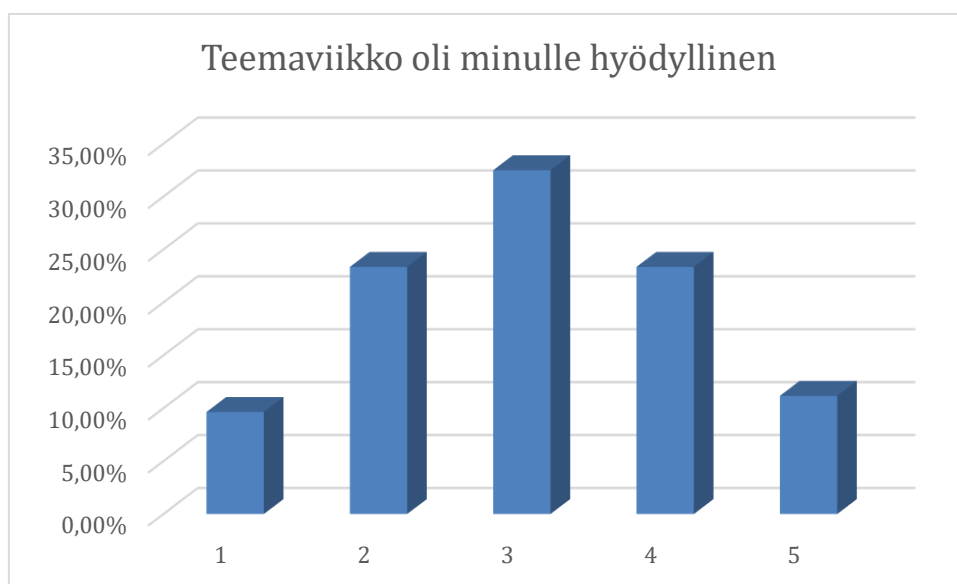
”Teemaviikko vei turhaa aikaa oikeasta opiskelusta”

”Hyödytön, koska ala ei ole sellainen joka kiinnostaisi minua ja en aio ryhtyä yrittäjäksi”

Lisäksi yksittäisissä vastauksissa kerrottiin teemaviikon olleen koulun resurssien tuhaamista ja perusteltiin viikon hyödyttömyyttä oman ryhmän huonoudella, töiden epätasaisella jakautumisella tai ryhmäläisten poissaolona teemaviikolta. Eräässä vastauksessa ilmaistiin kritiikkiä teemaviikolle voimasanojen ryyditettynä.

Toinen kysymys koski teemaviikon hyödyllisyyttä opiskelijoille heidän jatko-opintosuunnitelmiansa näkökulmasta. Jatko-opintosuunnitelmien täsmentyminen tai hahmottuminen mainittiin opettajien toimesta teemaviikon yleiskuvauksessa yhtenä tavoitteena. (Lempäälän lukio 2018.)

´Arvioi Vaihtovirtaa! -teemaviikon hyödyllisyyttä jatko-opintosuunnitelmiesi näkökulmasta´

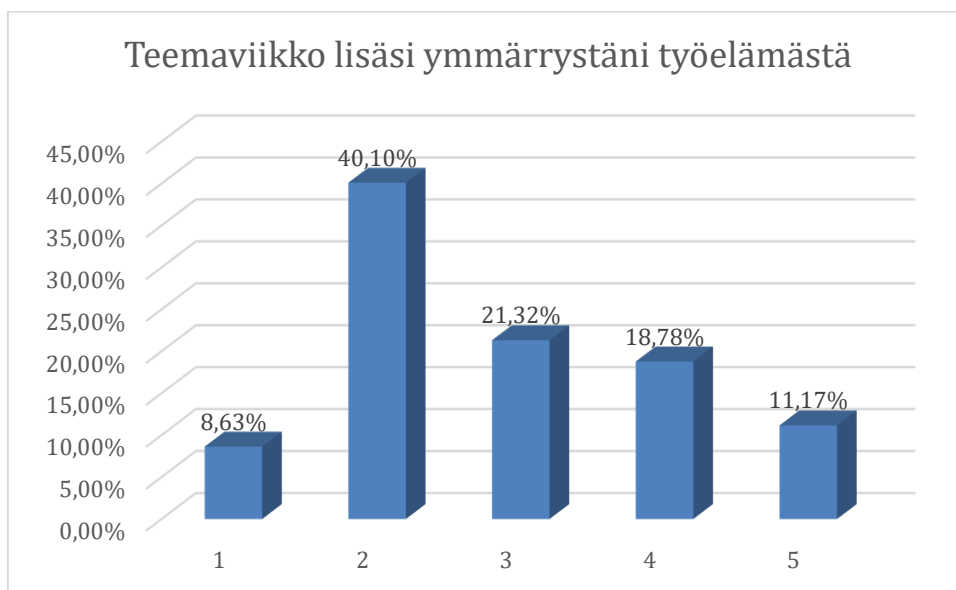
1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 5; Arvioi Vaihtovirtaa! -teemaviikon hyödyllisyyttä jatko-opintosuunnitelmiesi näkökulmasta -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 3,03 ja mediaani 3. Vastaukset hyödyllisyydestä painottuivat näin ollen neutraaliin kantaan.

Kolmannessa kysymyksessä kysyttiin lisäksi teemaviikko opiskelijoiden ymmärrystä työelämästä. Työelämä tiedon parantuminen oli niin ikään yksi opettajien määrittämistä teemaviikon yleisistä tavoitteista.

Vastausvaihtoehdot olivat 'teemaviikko lisäsi ymmärrystäni työelämästä/ teemaviikko ei lisännyt ymmärrystäni työelämästä'.

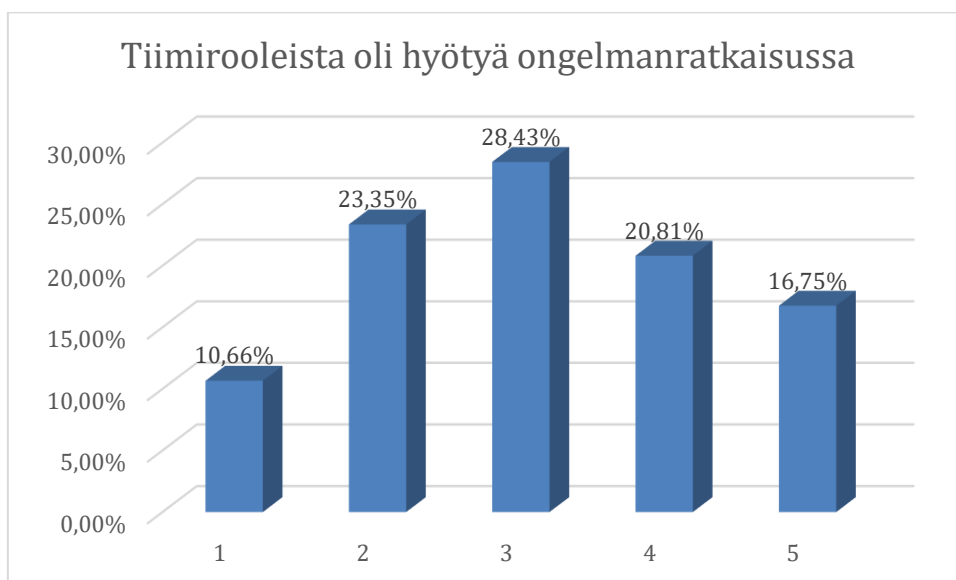
1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 6; Vaihtovirtaa! -teemaviikon vaikutus ymmärrykseeni työelämästä -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 2,8 ja mediaani 3. Pääosassa vastauksissa opiskelijat olivat siis osittain samaa mieltä siitä, että teemaviikko paransi heidän ymmärrystään työelämästä.

Kysymyksessä neljä, viisi ja kuusi käsiteltiin tiimirooleja. Tiimiroolien määrittämisellä teemaviikosta vastaavat opettajat pyrkivät muodostamaan mahdollisimman toimivia ja tehokkaita ryhmiä ja sujuvoittamaan ongelmanratkaisua.

Kysymyksessä neljä kysyttiin opiskelijoilta tiimiroolien vaikutuksesta teemaviikon ongelmanratkaisuun.

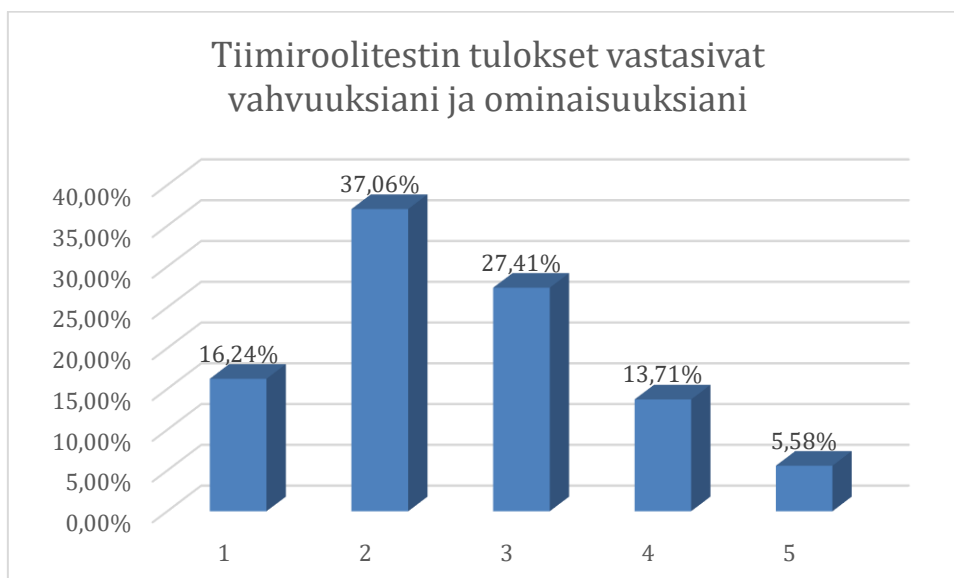

1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 7; Tiimiroolien vaikutus teemaviikon ongelmanratkaisussa -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 3,1 ja mediaani 3. Vastaukset painottuivat siis neutraalille kannalle.

Kysymyksessä viisi opiskelijointa pyydettiin arvioimaan tiimiroolitestin sopivuutta omiin vahvuuksiin ja ominaisuuksiin. Olettamani kysymyksessä oli, että jokainen opiskelija on tehnyt tiimiroolitestin.

1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 8; Tiimiroolitestin sopiminen omiin vahvuuksiin ja ominaisuuksiin -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 2,55 ja mediaani 2. Vastaukset painottuivat osittain samaa mieltä oleviin. Vastausten perusteella näyttää siltä, että tiimiroolitestin tulokset nähdään melko lailla osuvina omiin vahvuuksiin ja ominaisuuksiin.

Kysymys kuusi oli avoin kysymys. Siinä kysyttiin, miten tiimiroolien määrittäminen vaikutti ryhmätyön sujuvuuteen. Alla lueteltuna esiintymistiheyden mukaan suuruusjärjestyksessä ne asiasanat, joilla opiskelijat kuvasivat tiimiroolien vaikutusta ryhmätyön sujuvuuteen.

Ryhmästä löytyi erilaisia persoonia	25 kpl
Tiimiroolit sujuvoittivat ryhmätyötä	21 kpl
Ryhmästä löytyi johtajatyyppejä	14 kpl

”Ryhmässä oli selvästi eri rooleja ja toimimme niiden mukaan. Jokainen teki oman hommansa”

”Oli hiljaisempia ja selvästi johtaja-aineksia. Roolit huomasi selvästi ryhmissä”

”Niin että jokaisessa ryhmässä oli kaikenlaisia vaikuttajia ja näkökulmia, ja jokaisesta jäsenestä oli hyötyä omalla tavallaan niin työskentely oli monipuolisempaa”

Tiimiroolien vaikutusta ryhmätyöhön kritisoitiin seuraavien asiasanojen avulla:

Tiimirooleilla ei ollut vaikutusta ryhmätyöhön	67 kpl
En tiedä	14 kpl
En muistanut omaa tai tiennyt muiden roolia	13 kpl

”En huomannut meidän ryhmässämme mitään vaikutusta”

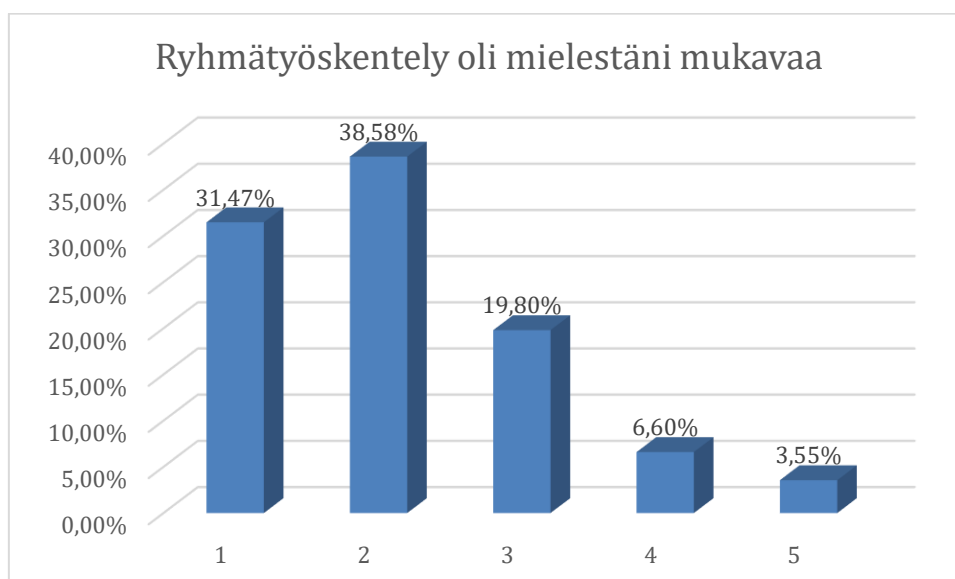
”Olimme kaikki samaa roolia, huonosti toteutettu”

”Koen, että se ei välttämättä vaikuttanut millään tavalla, mutta oli mielenkiintoista huomata, miten hyvin erilaiset persoonat loppujenlopuksi toimivat yhdessä”

Yksittäisissä vastauksissa kuvattiin ryhmän työskentelyä yleisellä tasolla. Työskentelyn kuvattiin sujuneen pääosin hyvin, mutta ei uskottu tiimiroolien vaikuttaneen asiaan. Joissain vastauksissa havaittiin, että ryhmän sisäinen työnjako toteutui paremmin. Osa kuvasi tiimiroolien määrittämisellä olleen positiivinen vaikutus omien vahvuuksien löytymiseen. Lisäksi vastauksissa kerrottiin, kuinka työskentely koettiin epätasa-arvoiseksi siitä syystä, että ryhmässä oli liikaa samoja tiimirooleja, jotkut eivät osallistuneet työskentelyyn tai ryhmän keskinäiset vuorovaikutussuhteet eivät toimineet.

Merkittävää on, että vaikka tiimiroolitestin tulokset nähtiin melko osuvina omiin vahvuuksiin ja persoonaan, kerrotaan kuitenkin, ettei roolien määrittämisellä ollut juurikaan vaikutusta ryhmätyön sujumuuteen.

Kysymys seitsemän koski ryhmätyön mielekkyyttä. Ryhmätyö oli teemaviikon oleellisia elementtejä, ja halusin tietää, miten opiskelijat sen kokivat. Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat `ryhmätyö oli mielestäni mukavaa/ ryhmätyö oli mielestäni epämiellyttävää`.

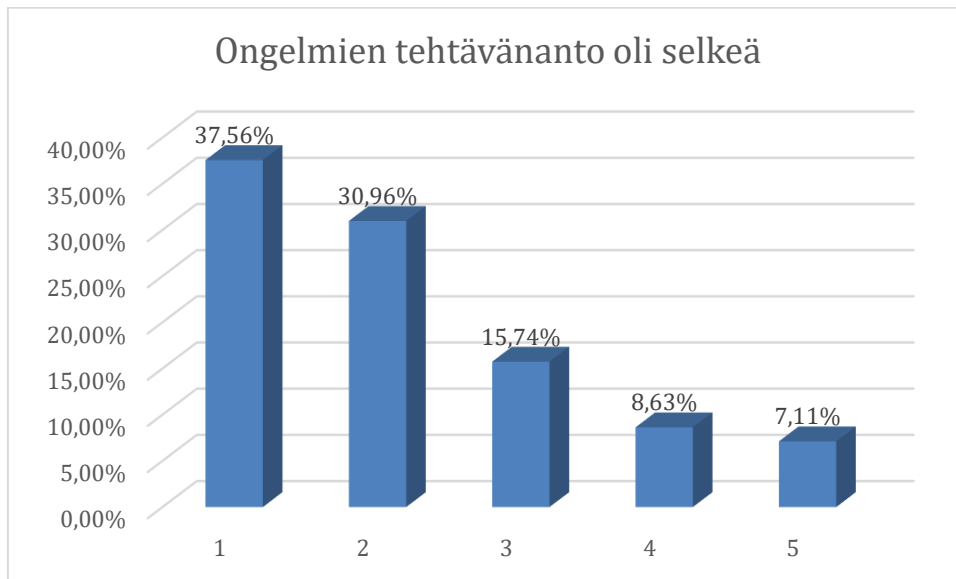

1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 9; Ryhmätyöskentelyn mielekkyys -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 2,12 ja mediaani 2. Eniten vastauksia sai vaihtoehto kaksi; ryhmätyöskentely oli mielestäni mukavaa; osittain samaa mieltä.

Kysymykset kahdeksan ja yhdeksän käsitelivät yhteistyökumppanien l. yritysten, yhdistysten ja organisaatioiden antamia ongelmia. Ongelmat olivat ryhmätyön ohella teemaviikon pääroolissa, joten niiden selkeydestä ja vaikeusasteesta oli perusteltua kysyä.

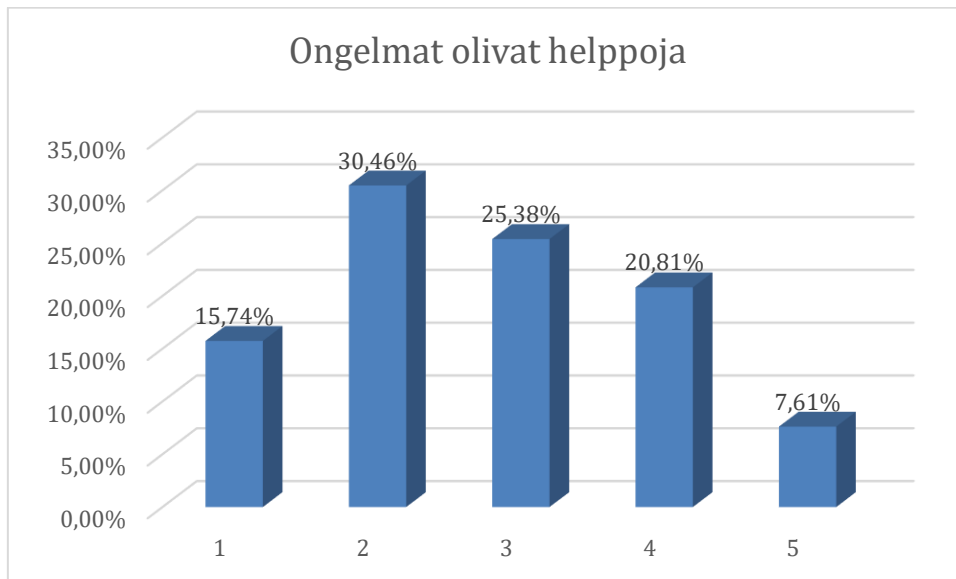

1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 10; Yritysten/ yhdistysten/ organisaatioiden antamat ongelmat 1 -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 2,74 ja mediaani 3. Suurin osa opiskelijoista oli sitä mieltä, että annettujen ongelmien tehtävänanto oli selkeä.

Kysymys yhdeksän koski yhteistyökumppanien antamien ongelmien vaikeusastetta. Vastausvaihtoehdot olivat ´ongelmat olivat helppoja/ ongelmat olivat vaikeita´. Havaitsin analyysia tehdessäni, että vastausvaihtoehdot olivat monitulkintaisia. Se, että opiskelija kertoo ongelman olleen vaikea, ei kuitenkaan kerro sitä, onko asia hänestä positiivinen vai negatiivinen. ´Vaikea´ voi tarkoittaa hyvällä tavalla haastavaa, tai liian hankalaa ongelmaa ratkaistavaksi.

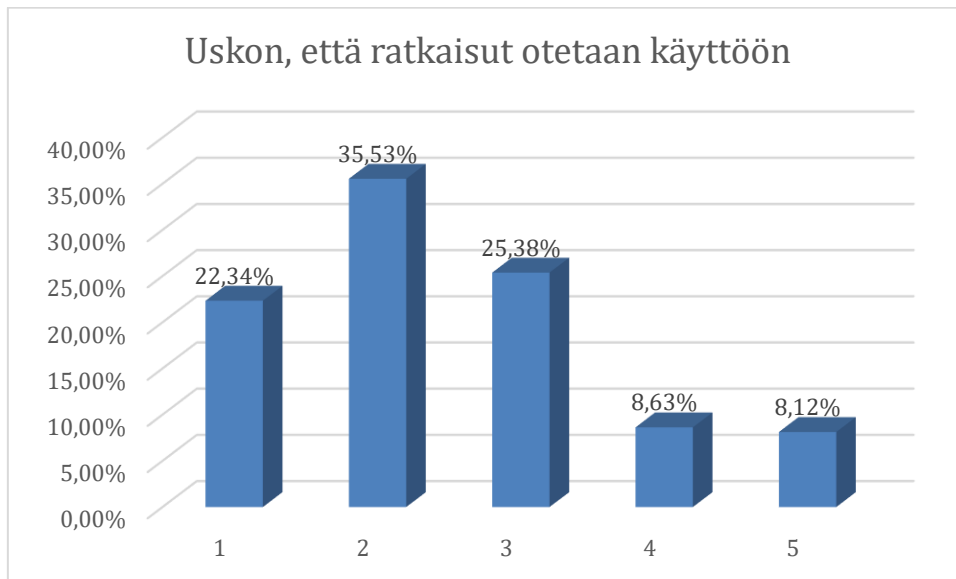

1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 11; Yritysten/ yhdistysten/ organisaatioiden antamat ongelmat 2 -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 2,74 ja mediaani 3. Suurin osa vastauksista painottui vaihtoehtoon kaksi, jonka perusteella voidaan todeta, että opiskelijat olivat osittain samaa mieltä annettujen ongelmien helppoudesta.

Kysymyksessä kymmenen opiskelijat arvioivat oliko ongelmanratkaisusta hyötyä yhteistyökumppaneille. Vastausvaihtoehdot olivat `uskon, että ratkaisut otetaan käyttöön/ en usko, että ratkaisut otetaan käyttöön´.

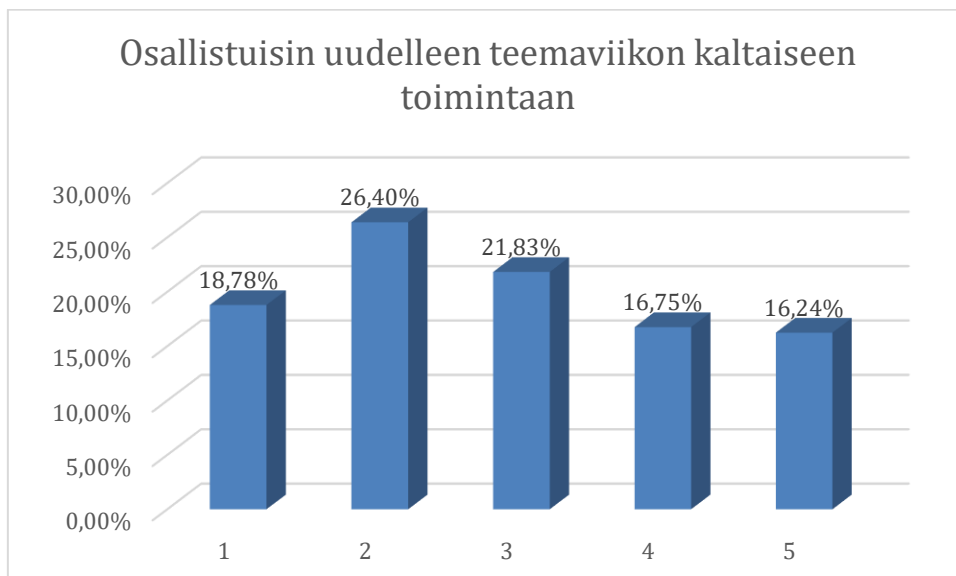

1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 12; Ongelmanratkaisun hyöty yhteistyökumppaneille; yrityksille/ yhdistyksille/ organisaatioille -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 2,45 ja mediaani 2. Vastausten perusteella suurin osa opiskelijoista oli osittain samaa mieltä siitä, että ongelmanratkaisun tuloksia hyödynnetään yrityksissä ja yhdistyksissä.

Kysymyksessä numero 11 opiskelijoilta kysyttiin, osallistuisivatko he tulevaisuudessa Vaihtovirtaa! -teemaviikon kaltaiseen toimintaan. Vastausvaihtoehdot olivat `osallistuisin uudelleen teemaviikon kaltaiseen toimintaan/ en osallistuisi uudelleen teemaviikon kaltaiseen toimintaan´.

1= Täysin samaa mieltä 2=Osittain samaa mieltä 3= Neutraali kanta 4= Osittain eri mieltä 5= Täysin eri mieltä

(Kuvio 13; Vaihtovirtaa! -teemaviikon kaltaiset tapahtumat tulevaisuudessa -vastausprosentit.)

Vastausten keskiarvo oli 2,85 ja mediaani 3. Vastausten hajonta oli pientä, mutta suurin osa oli osittain samaa mieltä siitä, että he osallistuisivat uudelleen teemaviikon kaltaisiin tapahtumiin.

Kysymys 12 oli avoin. Siinä kysyttiin opiskelijoilta, millaista teemaviikon aikainen oppiminen oli verrattuna opettajan ohjaamaan oppimiseen. Oletuksena oli, että vaikka osa opiskelua onkin nykyään omaehtoista, toteutuu se pääosin opettajan ohjaamana. Vastauksissa korostuvat oppimiseen ja työskentelyyn liittyvät tunteet.

Itsenäistä	52 kpl
Vapaampaa	24 kpl
Rennompaa	18 kpl
Erilaista	14 kpl
Mukavaa	12 kpl
Käytännönläheisempää	7 kpl

Mielenkiintoisempaa 5 kpl

Parempaa 4 kpl

”Oppiminen oli mukavaa, kun se tapahtui oikeastaan huomaamatta”

”Vapaampaa ja rennompaa, sai käyttää enemmän omia aivoja”

”Teemaviikolla oppi ratkomaan yrittäjyyden ongelmia ja normaaleilla oppitunneilla opin niitä asioita mitä tarvitsen jotta pääsen jatko-opiskelemaan”

Teemaviikon aikaista oppimista kritisoitiin seuraavilla tavoilla:

En oppinut mitään 22 kpl

Hyödytöntä/ turhaa/ tylsää 5 kpl

”En oppinut mitään normaaliin viikkoon verrattuna”

”Kamalampaa, kun ei oikein ollut selviä ohjeita, eikä välillä tiennyt ollenkaan, että missä mennään tai missä pitäisi olla”

”Piti ottaa itse vastuu, ja se oli stressaavaa varsinkin pienessä ryhmässä”

Yksittäisissä vastauksissa kerrottiin, kuinka teemaviikolla piti työskennellä enemmän verrattuna tavalliseen opiskeluun, koulussa piti olla päivän loppuun asti, vaikka tehtävää ei enää ollut, oppiminen oli tylsää ja pitkäveteistä ja työskentely oli vaikeaa, koska selkeä auktoriteetti puuttui. Jotkut opiskelijat kuvasivat, kuinka teemaviikon aikainen oppiminen oli stressaavampaa, koska itsellä oli paljon enemmän vastuuta. Kahdessa

vastauksessa opiskelija kertoi, ettei ollut ymmärtänyt kysymystä. Kahdesta vastauksesta ei taas voinut muodostaa tulkintaa niiden epäselvyyden vuoksi.

Kysymyksessä 13 halusin selvittää opiskelijoiden käsityksiä siitä, miksi Vaihtovirtaa! -teemaviikkoa järjestettiin. Kysymyksen avulla saatoin muodostaa käsityksen siitä, kuinka selkeästi teemaviikko oltiin pohjustettu opiskelijoille opettajien toimesta, sekä mitä sillä tavoiteltiin. Kysymys oli avoin.

Työelämään tutustumisen vuoksi	77 kpl
Jotta opiskelijat tutustuisivat yrityksiin ja yrittäjyyteen	33 kpl
Yritysten auttamiseksi	22 kpl
Kokeiluna/ vaihtelun vuoksi	18 kpl

”Jotta opittaisiin työelämästä ja ryhmätyöskentelystä”

”Yritysten auttamista, sekä oppilaitten työelämään tutustumista varten”

”Haluttiin pitää tällainen innovatiivinen juttu ja olla edistyslukio”

Opiskelijat kritisoivat teemaviikon järjestämisen motiiveja suhteellisen samoilla tavoilla. Tässä vaiheessa kyselylomaketta alkaa myös hahmottua vastaajien kyllästymisen kyselyä kohtaan; vastauksista kuultaa sarkasmi teemaviikkoa ja varsinkin sen järjestäjien opettajien tarkoituseriä kohtaan.

En tiedä (miksi järjestettiin)	13 kpl
Koska opettajat halusivat/ määräsivät	4 kpl

”En tiedä, koska opettajat halusi? Ei opiskelijoilta pahemmin kyselyt”

”Koska halutaan uskoa ideaan, että tällainen Hauska ja Mukava idea voisi toimia, mutta kun se ei ainakaan minun mielestäni toimi. Kaikkea voi kokeilla, mutta toivon että viikko ei saa jatkoa, sillä ei siitä mitään hyötyä ole. Mieluummin käytän aikaani koulussa oppien”

”Lempäälässä on niin paskoja yrittäjiä että joutuu kyselemään apuja teineiltä”

Viimeinen kysymys, numero 14 koski opiskelijoiden mielipidettä temaviikon kehittämisen kohteista. Kysymys oli avoin.

Aikataulutusta tulisi kehittää	81 kpl
Toteutusta kehitettävä (ryhmät, ongelmat, viikon sisältö)	46 kpl
Saisi vaikuttaa ryhmään ja/tai yritykseen	28 kpl
Suunnittelua ja informointia parannettava	15 kpl
Ei tarvetta kehittää temaviikkoa	14 kpl
Ei järjestettäisi uudelleen	8 kpl

”Olisi kiva, jos saisi itse vaikuttaa yritykseen ja ryhmään”

”Temaviikko voisi olla yhdellä kokonaisella viikolla... eikä olisi viikonloppua välissä”

”Välillä oli sellaisia kohtia, jolloin ei ollut enää mitään tekemistä ja istuttiin tekemättä mitään”

”Kehittäisin sitä niin, etten järjestäisi koko teemaviikkoa”

Kysymyksen ollessa lomakkeen viimeinen, oli ”en osaa sanoa/ en tiedä”, tai tyhjen vastausten määrä suurin. 24 opiskelijaa vastasi, ettei tiedä miten teemaviikkoa voisi kehittää. Vastaamatta jätti seitsemän opiskelijaa.

4.3 Opettajille esitetyt kysymykset

Pidin perusteltuna esittää muutamia kysymyksiä teemaviikosta myös sen aktiivisessa roolissa olleille opettajille, lehtori Jarmo Lehtiselle ja apulaisrehtori Erno Tossavai-selle. Alla listattuna heille esitetyt kysymykset.

1. Millainen käsitys teillä on teemaviikon oppimistuloksista sen tavoitteisiin ver-rattuna?
2. Millainen käsitys teillä on teemaviikon kritiikin kohteista ja näihin johtaneista syistä?
3. Millaista hyötyä opiskelijoille on teemaviikosta ja tähän liittyvästä #IDEA2020-hankkeesta?
4. Onko mielestänne lukion tehtävä toteuttaa tällaisia hankkeita?

Opettajat, sekä Lehtinen että Tossavainen näkevät teemaviikon onnistuneena. Opiske-lijat pääsivät tutustumaan työelämää viikon ajan, ja oppivat ryhmätyötaitoja. Lehti-nen mainitsi, että näki teemaviikon erityisen onnistuneena jo siitäkin syystä, että jo vuosien ajan lukiossa on yritetty keksiä mahdollisimman toiminnallista tapaa yhdistää opiskelijat ja työelämä.

Opettajat kertovat, että kritiikki ja sen kohteet eivät tulleet yllätyksenä. Aikataulutuk-sen ongelmat kertovat osaltaan siitä, että teemaviikko on laatuaan ensimmäinen, eikä tässä mittakaavassa toteutetusta tapahtumasta ollut kokemusta. Ryhmien jakautumi-sen osalta kritiikki oli heidän mukaansa odotettua. Alun perin ryhmät päätettiin

jakaa opettajien toimesta, koska opiskelijat olisivat todennäköisesti halunneet ryhmiin tuttaviansa kanssa. Lehtinen mainitsee, että tämä olisi sotinut teemaviikon periaatteita vastaan siinä mielessä, ettei yleensä työelämässäkään pääse valitsemaan sitä, kenen kanssa työskentelee.

Opiskelijat kritisoivat jonkin verran myös yhteistyökumppaneiden antamia ongelmia. Lehtinen arvioi tämän johtuvan osaltaan siitä, että yhteistyökumppaneilta oli vaikea saada sitovia ilmoittautumisia teemaviikolle mukaan lähtemisestä. Lehtinen kertoi, että osallistujalista muuttui vielä viimeisellä viikolla. Myös Tossavainen korostaa, että teemaviikon ongelmat johtuivat pääosin asioista, jotka liittyivät yhteistyökumppaneihin, eikä lukio pystynyt niihin vaikuttamaan.

Sekä Jarmo Lehtinen, että Erno Tossavainen olivat samaa mieltä siitä, että lukion tehtävä on järjestää opiskelijoille erilaisia ja muuttuvia oppimistilanteita ja -ympäristöjä. Koska maailma muuttuu, on lukionkin muututtava, korostaa Lehtinen. Hän lisää vielä, että lukion olisi itse asiassa muututtava proaktiivisesti, koska muutoksen suuntia on ennalta vaikea, ellei mahdoton ennustaa. Tällöin olisi erityisen tärkeää keskittyä tukemaan opiskelijoiden itsetuntemusta ja -luottamusta, jotta he tuntisivat pärjäävänsä. Erno Tossavaisen mukaan toisen asteen koulutuksen on tärkeää rakentaa yhteistyötä oppilaitosten ulkopuolisten tahojen kanssa, jotta opiskelijat pääsisivät kokemaan, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.

4.4 Yrittäjien ja yhdistysten palautteet opiskelijoille teemaviikosta

Lukio keräsi palautteet teemaviikosta siihen osallistuneilta yrityksiltä ja yhdistyksiltä. Sain käyttööni nämä vastaukset.

Teemaviikolla mukana olleista 31 yrityksestä sekä viidestä yhdistyksestä 15 vastasi niille esitettyihin kysymyksiin. Viisi niistä vastasi lähteneensä mukaan lukion aloit-

teesta tai kysymänä, neljä lähti mukaan uuden idean (teemaviikon) innoittamana, kolmella yhteistyökumppanilla oli havaittu tarve ongelmanratkaisulle ja kolme kertoi motiivikseen halun auttaa opiskelijoita.

Ongelmanratkaisun hyödyllisyys yhteistyökumppaneille painottui hyödylliseen; yhdeksän oli tätä mieltä. Erittäin hyödyllisenä ongelmanratkaisun tuloksia piti viisi yhteistyökumppania. Yksi arvioi, ettei ongelmanratkaisusta ollut heille hyötyä.

Kolmas kysymys koski sitä, kuinka todennäköisesti yhteistyökumppanit ottavat ongelmanratkaisun tulokset käyttöönsä. Seitsemän kertoi ottavansa ratkaisut käyttöön erittäin todennäköisesti, niin ikään seitsemän kertoi hyödyntävänsä tuloksia todennäköisesti. Yksi yhteistyökumppani kertoi ottavansa mahdollisesti tulokset käyttöön.

Anssi Tuulenmäen innovaatioprosessikoulutus tarjottiin myös yhteistyökumppaneille. Kysyttäessä tämän hyödyllisyydestä yksi piti sitä erittäin hyödyllisenä, yksi hyödyllisenä, kaksi ei kovin hyödyllisenä. Hyödyttömänä innovaatioprosessikoulutusta piti kaksi yhteistyökumppania. Kysymykseen jätti vastaamatta yhdeksän yhteistyökumppania.

Viides kysymys kartoitti yhteistyökumppanien kiinnostusta tehdä jatkossa yhteistyötä lukion kanssa. Erittäin kiinnostuneita yhteistyöstä ilmoitti olevansa kahdeksan yhteistyökumppania. Kiinnostuneita oli kolme ja mahdollisesti kiinnostuneita neljä.

Viimeisessä kysymyksessä selvitettiin yhteistyökumppanien toivomia yhteistyön muotoja tulevaisuudessa. Näitä olivat mm. elinkeino- matkailu- sekä viestintäpalvelut, myyntityö, some-kampanjat sekä asiakaskyselyt. Lisäksi toivottiin opiskelijoiden panosta ongelmanratkaisuun. Eniten vastauksia sai kuitenkin toivo vastaavanlaisista projekteista, joita toivoi viisi yhteistyökumppania.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Vastausten perusteella opiskelijat kokivat Vaihtovirtaa! -teemaviikon pääosin positiivisena. Hyödyllisimpänä opiskelijat pitivät työelämään ja yritysten arkeen tutustumista sekä uusiin ihmisiin tutustumista. Myös vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitojen kehittyminen mainittiin useasti kerrottaessa hyödyllisyydestä.

Teemaviikon aikataulutus sai runsaasti kritiikkiä osakseen. Opiskelijoiden mielestä teemaviikon katkaiseva viikonloppu oli huono asia, samoin se, että useiden mukaan päivistä loppui tekeminen kesken. Myös se, että teemaviikko kulutti yhden päivän koeviikosta, sai moitteita osakseen. Joissain vastauksissa kritisoitiin teemaviikkoa yleisesti, sekä kyseenalaistettiin sen sopivuus lukio-opintoihin. Jotkut kokivat opinnot katkaisevan teemaviikon stressaavana, sekä kertoivat, että olisivat opiskelleet mieluummin tämän ajan.

5.1 Teemaviikko ja oppimisympäristön muutos

Teemaviikko, ja sen sekä nonformaalia että formaalia oppimisympäristöä yhdistelevä uusi oppimisympäristö näyttää opiskelijoiden vastausten perusteella olleen useimmille positiivinen kokemus ja tervetullutta vaihtelua arkipäivän opiskelulle. Opiskelijat pitivät teemaviikkoa hyödyllisenä ryhmä- ja vuorovaikutustaitojen oppimisen sekä työelämään tutustumisen perusteella.

Itsenäisyys ja vapaus perinteisen lukio-opiskelun arjesta saa opiskelijoilta erityisiä kehuja. Teemaviikko koettiin monien osalta kaivattuna taukona opiskelusta, minkä saattaa osaltaan selittää viikon ajankohta myöhään keväällä raskaan lukuvuoden loppupäässä.

Teemaviikon kritiikissä on nähtävissä selkeä ero niiden opiskelijoiden välillä, jotka kannattivat formaalin oppimisympäristön toteutumista, ja niiden, keiden mielestä

myös muut oppimisympäristöt olivat tervetullutta vaihtelua. Teemaviikkoa kritisoi-neet opiskelijat kertoivat vastauksissaan, kuinka pitivät teemaviikkoa itselleen ja tule-vaaisuudensuunnitelmilleen täysin turhana, ja olisivat opiskelleet mieluummin perin-teisen lukujärjestyksen mukaisesti. Vastauksissa kannatettiin opettajajohtoista oppi-mista, sekä kuinka opiskelijat oppivat enemmän oppitunneilla. Oletettavasti näin suu-resta ryhmästä löytyy aina opiskelijoita, joita perinteisen oppimisympäristön muutos ei miellytä. Tämä lienee ohittamaton tosiseikka, mutta johon voi pyrkiä vaikuttamaan esimerkiksi kartoittamalla tulevaisuudessa opiskelijoiden toiveita oppimisympäristö-jen muutoksen suhteen.

Vaikka kritiikki on suhteellisen vähäistä, on se kuitenkin selkeää. Opiskelijoilla ei ollut mahdollisuutta valita osallistuvatko he teemaviikolle vai eivät. Ryhmiin jakautuminen sekä jalkautuminen yrityksiin ja yhdistyksiin on saattanut olla joillekin opiskelijoille epämiellyttävää, koska he, kertomansa mukaan, ovat tulleet lukioon opiskelemaan, ja suuntaamaan sitä kautta jatko-opintoihin. Opiskelijat kertoivat, kuinka ajattelivat tee-maviikon olleen hyödyllinen vain tuleville yrittäjille, tai yrityksille, jotka saivat apua ongelmiinsa.

Kritiikki, ts. teemaviikon hyödyttömyys opiskelijoille näyttää kulminoituvan sen yh-teistyön muotoihin. Se, että teemaviikko nähdään joidenkin osalta vain hyödyllisenä tuleville yrittäjille, tai pelkästään yrittäjille, kertoo osaltaan yrittäjyyskasvatuksesta ja sen roolista tämän päivän opetussuunnitelmissa. (Harni, Pyykkönen 2017, 107-109. Itse ajattelen, että yrittäjyyden tulisi olla työelämään siirtyvälle, tai siellä jo olevalle, valinta, ja sen kritiikitön ylistys eri oppimisympäristöissä on vähintäänkin kyseen-alaista.

Mielenkiintoista on myös pohtia yrittäjyyskasvatusta ja työelämäläheisiä hankkeita suhteessa lukion tarkoitukseen, laaja-alaisen yleissivistyksen parantamiseen. Syrjäyt-tääkö liiallinen työelämälähtöisyyden tavoittelu lukion perustehtävän; nuorten kasva-tuksen vastuuntuntoiseksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi?

Keskittymistä yksityisyrittäjyyteen olisi järkevä täydentää myös muilla työn tekemisen muodoilla; esimerkiksi tietoudella osuuskuntayrittäjyydestä. Opiskelijoille olisi myös hyödyllistä, että yrittäjyydestä opettaessa keskustellaan siihen kuuluvista riskeistä ja sen suhteesta sosiaaliturvaan. (Peltokoski, Pirkkalainen 2017, 163.) Yksityisyrittäjyysmyönteisissä puheenvuoroissa yrittäjyyden riskit pyritään harhaanjohtavasti ohittamaan keskittymällä vain yksilön ominaisuuksiin, joita kehittämällä yrittäjän menestys olisi taattu (Pyykkönen 2014, 94).

5.2 Teemaviikko ja ryhmässä tapahtuva oppiminen

Teemaviikon yhtenä opiskelijoille hyödyllisimmistä elementeistä nähtiin ryhmätyöskentely ja uusiin ihmisiin tutustuminen. Vaikka ryhmien muodostamiseen ja työskentelyyn varattu aika oli verrattain lyhyt, vain viisi päivää, useissa vastauksissa kuvataan, kuinka opiskelijat kokivat uusien ihmisten kanssa työskentelyn innostavana ja voimaannuttavana. Työskentelyn tuloksena kuvattiin ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojen sekä vastuunottamisen paranemista. (Haapaniemi, Raina 2014, 126, 129-130, 149.)

On mielenkiintoista havaita, kuinka valtaosa opiskelijoista koki ryhmässä tapahtuvan työskentelyn mielekkäänä. Näyttää siltä, että ryhmäytyminen, joka tyypillisesti vie jonkin verran aikaa, toteutui monissa ryhmissä nopeasti. Opettajien toimesta tapahtunut opiskelijoiden jakaminen ryhmiin toteutettiin vain hieman ennen teemaviikkoa, eikä opiskelijoilla tällöin ollut siis aikaa tutustua muihin ryhmäläisiin ennalta. Ryhmäytymisprosessi on näissä tapauksissa tapahtunut pikavauhtia ja vaatinut sen osallistujilta rohkeutta ja luottamusta, jolloin ryhmän toiminta on lähtenyt käyntiin. (Haapaniemi, Raina 2014, 149.)

Koska ryhmässä tapahtunutta työskentelyä ja oppimista kuvattiin niin mielekkääksi, on mielenkiintoista pohtia sen kääntöpuolta. Näyttäytyykö lukio-opiskelun arkitodellisuus niin yksilökeskeisenä, että ryhmän suoma lyhytkestoinen tuki koettiin kaivatuna taukona opiskeluun? Teemaviikon tapauksessa tauko ei kuitenkaan tarkoittanut lorvimista ja lepäilyä, vaan työskentelymenetelmät ja ryhmä toimiessaan olivat saaneet

opiskelijoissa aikaan innokasta työskentelyä ja jopa voimaantumista. (Haapaniemi, Raina 2014, 107.)

Kehittämissuhteissa toivottiin, että jatkossa opiskelijat saisivat vaikuttaa jollain tavoin ryhmien muodostamiseen. Vaikka teemaviikon yhtenä tarkoituksena olikin totuttaa opiskelijoita siihen, ettei työelämässäkään voi aina valita tiimikumppaniaan, kannatan kuitenkin vastaavissa tilanteissa opiskelijoiden mukaan ottamista ryhmien suunnitteluun. Nyt vastauksista on luettavissa kokemus siitä, että heidän ääntään ei ole kuultu lainkaan ryhmiin jakautumisessa. Toisaalta vaikuttaa siltä, että opiskelijat ymmärsivät ryhmäajan tarkoituksen, mutta kokivat, että myös heitä olisi tullut kuulla asiasta. (Haapaniemi, Raina 2014, 107.)

Ilman yhteisöä ei ole myöskään yksilöä. Vaikka opiskelija suorittaa opintojaan pääosin yksin, ja häntä arvioidaan yksilönä, on hän kuitenkin aina yhteisön jäsen; ryhmänsä, luokkansa ja lukioyhteisön jäsen. Opiskeluyhteisöön sekoittuvat myös opiskelijan omat sosiaaliset suhteet, ystävät, kaverit vapaa-ajalta ja harrastuksista. Nämä suhteet ja niiden ylläpitäminen ovat nuorelle usein tärkeämpiä kuin opiskelu. Tämä yhtälö tuottanee ajoittain haasteita opettajille, jotka koettavat ohjata nuorten keskittymisen oppiaineisiin. (Haapaniemi, Raina 2014, 67.)

Yhdessä tekemisen muotoja kannattaa hyödyntää arjen opiskelussa ryhmädynamiikka ja sen muodostumisen vaiheet huomioiden. Sen sijaan, että tunneilla hyödynnettäisiin nopeasti ja suunnittelematta kasattuja, huonosti toimivia ryhmiä, voidaan panostaa esimerkiksi pitkäkestoisten ryhmien muodostamiseen, jotka tukevat toisiaan opiskelussa, tentteihin ja ylioppilaskirjoituksiin luettaessa (Haapaniemi, Raina 2014, 137.)

5.3 Teemaviikko, ongelmaperustainen oppiminen ja tiimiroolit

Seuraavissa alaluvuissa kuvaan ensin ongelmaperustaisen oppimisen periaatteiden toteutumista siten, miten se opiskelijoiden vastauksissa esiintyy. Seuraavaksi pohdin tiimiroolien vaikutusta opiskelijoiden vastausten perusteella.

5.3.1 Teemaviikko ja ongelmaperustainen oppiminen

Ongelmanratkaisun lähtökohtana toimivat yhteistyökumppanien opiskelijoille antamat ongelmat. Kuten yhteistyökumppanitkin, ongelmat olivat vaikeusasteeltaan erilaisia ja niiden määrittelyssä oli oletettavasti erilaisia orientaatioita. Kuten Jarmo Lehtinen vastauksissaan kuvaakin, oli yhteistyökumppanien sitoutumisessa mukaan teemaviikolle haasteita viimeiseen asti, ja tämä oletettavasti vaikutti myös annettujen ongelmien pohdintaan työpaikoilla. (Poikela, E. Poikela, S. 2002, 55.)

Opiskelijat kuvasivat, millaista oppiminen oli, ja kuinka se tapahtui ryhmässä ikään kuin huomaamatta itse vastuuta ottaen. Opiskelijat tunnistivat aiemmin hankkimiensa tietojen ja taitojen merkityksen yhteistyökumppanien ongelmanratkaisussa. Opettajien perinteinen rooli tiedon siirtäjänä oli erilainen; he toimivat tarvittaessa ryhmien tukena. Tämä koettiin opiskelijoiden keskuudessa innostavana ja haasteellisena; työn tekemisen vastuu olikin yhtäkkiä ryhmällä. (Poikela, Nummenmaa 2002, 39.)

Yhteistyökumppanien ongelmien epätasaisuus näyttäytyy opiskelijoiden kehittämissuhteissa teemaviikolle. Monivalintakysymysten vastauksissa opiskelijat kuvaavat, että ongelmat olivat suhteellisen helppoja ja selkeitä, ja että niiden ratkaisujen tulokset otetaan todennäköisesti käyttöön. Avoimissa vastauksissa kuvataan ongelmia kuitenkin kritisoiden; opiskelijat esittävät, että tulevaisuudessa ongelmien tulisi olla tasapuolisempia, ja että jotkin ongelmat koettiin mahdottomiksi ratkaista annetun ajan puitteissa. (Poikela, E. Poikela, S. 2002, 55.)

Merkittävä havainto vastauksissa on opiskelijoiden turhautuminen yhteistyökumppanien ongelmiin, joita he eivät ole ehtineet tai kyenneet ratkaisemaan. Toisaalla he kertovat, kuinka ongelmat tuntuivat väkisin keksityiltä, eikä niissä riittänyt tehtävää niin pitkäksi aikaa, kuin mitä koulupäivien pituudet olivat. Opiskelijoilla olisi siis riittänyt motivaatiota työskennellä enemmänkin ongelmien parissa.

Ongelmaperustaisen oppimisen tunnusmerkit täyttyvät myös sen osalta, että vastauksissaan opiskelijat refleктоivat oppimistaan eri tavoin (Lonka 2014, 66, 69-70). He kuvaavat oppimiseen liittyviä tunteita, ja sitä, kuinka oppiminen tapahtui ikään kuin huomaamatta. Opiskelijat havaitsivat oman roolinsa aktiivisina toimijoina, joilla oli vastuu omasta oppimisestaan. (Lonka 2014, 67.) Myös pienryhmän merkitys tunnistettiin oppimisessa, ja kuvattiin, kuinka oppiminen siinä oli tehokkaampaa kuin 30 hengen tunnilla. (Haapaniemi, Raina 2014, 128-129.)

Ongelmaperustaisen oppimisen prosessitavoitteet näyttäytyvät useissa opiskelijoiden vastauksissa; mm. kysymyksissä hyödyllisyydestä ja siitä, miksi Vaihtovirtaa! -teemaviikko järjestettiin. Opiskelijat kuvaavat ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaitojen oppimista, tiimityöskentelytaitojen parantumista sekä sosiaalista toimintaa. Vastauksissa ei mainittu tiedonhankintataitojen parantumista, joka saattaa osin selittyä sillä, etten kysynyt tästä, tai ongelmanratkaisun tavoilla, jotka eivät edellyttäneet merkittävää uusien tietojen hankintaa. ((Poikela, Lähtenmäki, Poikela 2002, 28.)

Oli mielenkiintoista havaita vastauksista, että vaikka opiskelijoiden turhautuminen näkyy ajoittain voimakkaana, kuvataan teemaviikon aikaista oppimista 'vapaammaksi' kuin perinteinen opettajajohtoinen oppiminen. Tätä taustaa vasten opiskelijoiden motivaatio työskentelyä kohtaan näyttöytyy vahvana.

Tuntematta tarkemmin lukion arkea ja sen opiskelun tapoja, näyttää siltä, että ongelmaperustaista oppimista kannattaa ehdottomasti hyödyntää. Käytännön kontekstiin sidottuja kysymyksiä ja ongelmia ratkaistaessa voidaan saavuttaa opiskelijoissa oppimiseen liittyviä positiivisia tunteita, jotka osaltaan vaikuttavat kokonaisvaltaisesti opiskeluun. Varsinkin oppiaineissa, joissa on runsaasti abstrakteja, ehkä vaikeasti hahmotettavia käsitteitä, saattaa monille opiskelijoilla olla hyötyä juuri konkreettisten ongelmien avulla opiskelusta. Vastausten perusteella ongelmien määrittämiseen tulee kuitenkin kiinnittää huomiota, jotta ne vastaisivat ongelmaperustaisen oppimisen periaatteita, ja että opiskelijat oppisivat niiden avulla hahmottamaan ongelmanratkaisun tarkoituksen ja kontekstin. (Lehtonen 2002, 149; Poikela, E. Poikela, S. 2002, 55.)

5.3.2 Teemaviikko ja tiimiroolien vaikutus

Tiimiroolien vaikutuksesta kysyttäessä avoimissa vastauksissa esiintyi runsaasti kritiikkiä. Enemmistö totesi, ettei rooleilla ollut vaikutusta työhön, he eivät tienneet muiden, saati omaa rooliaan, tai eivät olleet tehneet koko tiimiroolitestiä. Jotkut kertoivat tiimiroolien hankaloittaneen näkemyksiä muista ryhmäläisistä, koska he ajattelivat, että jokaisen kuuluisi pysytellä omassa roolissaan. Tämä on saattanut aiheuttaa ristiriitaisia ajatuksia joissakin ryhmäläisissä, mutta kertoo toisaalta siitä, kuinka paljon pohdintaa ja odotuksia tiimiroolit ovat opiskelijoissa herättäneet.

Ne, keiden mielestä tiimiroolit vaikuttivat ryhmätyöhön, olivat havainneet ryhmästään selkeän johtajan. Joissakin vastauksissa kerrottiin roolien vaikuttaneen ryhmätyöhön positiivisesti, muttei eritelty miten. Tiimiroolien uskottiin vaikuttaneen positiivisesti siten, että samaan ryhmään ei sijoittunut liian montaa samankaltaista, vahvaa henkilöä, joka olisi saattanut heikentää ryhmän työskentelyä.

Kysyttäessä tiimiroolien vaikutuksesta opiskelijat päätyivät useissa vastauksissa kuvaamaan perinteisiä ryhmätyön ongelmia; työskentelyn epätasa-arvoa, vapaamatkustajia, kesken jäänyttä ryhmäytymistä tai sosiaalista turvattomuutta. Opiskelijat ovat ehkä odottaneet tiimirooleista vastausta ja apua kaikkien tuntemiin ryhmätyön ongelmiin. Tämä saattaa johtua siitä, että näissä tapauksissa ryhmän tavoite ei ole ollut selkeä, jolloin sen jäsenten on ollut vaikea motivoitua ryhmän toimintaan. (Niemistö 1998, 37-38.)

Merkittävää kuitenkin on, ettei tiimirooleja ylipäänsä kritisoitu. Niiden vaikutusta ei vain havaittu ryhmätyöskentelyssä, tai ne näyttäytyivät piiloisesti, kuten eräässä vastauksessa arveltiin. Tiimiroolitestin tulokset nähtiin kuitenkin pääosin osuvina omiin vahvuuksiin ja persoonallisuuteen, mutta roolien vieminen käytäntöön ja niiden hyödyntäminen on jäänyt syystä tai toisesta pääosin toteutumatta.

Vaikka tiimiroolit eivät saaneetkaan suurta menestystä teemaviikon aikaisessa työskentelyssä, kannatan kuitenkin niiden perimmäisen tarkoituksen hyödyntämistä; vahvuuksien tunnistamista. Nuoret opiskelijat työskentelevät lukiossa tulevaisuuden paineet mielessään, ja epävarmuus omasta pärjäämisestä lienee usein läsnä. Vahvuuksilla ei suoranaisesti edetä jatko-opintoihin tai unelmien työpaikkaan, mutta ilman omien vahvuuksien tunnistamista eteneminen elämässä kohti tavoitteita voi osoittautua vaikeaksi.

5.4 Työelämätaitojen parantuminen

Opiskelijat olivat neutraalilla kannalta siitä, oliko teemaviikosta heille hyötyä jatko-opintosuunnitelmien kannalta ja lisäksi se heidän tietämystään työelämästä. Avoumissa vastauksissa opiskelijat kertovat selvästi ymmärtäneensä teemaviikon tarkoituksen; työelämään tutustumisen. Tämä oli myös suunnittelusta vastaavien opettajien määrittämä tavoite.

Vastausten perusteella voidaan todeta tavoitteen toteutuneen osittain siinä määrin, kuin se viiden päivän aikana voi toteutua. Opiskelijat kertoivat kuinka innostavaa ja mielenkiintoista oli päästä tutustumaan työpaikoille, sekä nähdä niiden arkea ja työskentelyä. Arkipuheessa nykypäivän työelämä saattaa näyttäytyä nuorille myyttisenä ja salaperäisenä, joka oletettavasti lisää nuorten kiinnostusta työpaikkoihin tutustumista kohtaan.

Opiskelijat kuvasivat, kuinka saivat nähdä kokonaan uusia aloja, joista eivät olleet ennen kuulleet, tai eivät tienneet niiden toimivan Lempäälässä. Varsinaisesti vastauksista ei noussut esiin, millä tavoin opiskelijoiden jatko-opintosuunnitelmat olivat täsmentyneet; lisäksi jokin työpaikka esimerkiksi kiinnostusta ko. alaan, tai vaikuttikositin, ettei opiskelija halua ainakaan tälle alalle. Kysyttäessä opiskelijoilta teemaviikon järjestämisen motiiveja eniten vastauksia sai ´työelämään tutustuminen´. Tämän perusteella opiskelijoiden käsitykset ja opettajien luonnehdinta teemaviikosta lukion TET-viikkona olivat yhteneväiset.

Teemaviikon onnistumisen kohteina voidaan nähdä myös yhdessä tekeminen ja työelämään tutustuminen. Tulevaisuuden teemaviikoilla kannattaa siis hyödyntää näitä elementtejä, esimerkiksi erilaisia yhteisöllisyyden muotoja ja työelämätietouden lisäämistä. Työelämätietoutta ja sen lisäämistä voidaan toteuttaa erilaisin teemoin ja osa-aluein; työn tekemisen muodot, työn tulevaisuus, työntekijän ja työnantajan oikeudet ja velvollisuudet jne. Opiskelijoiden omaa kiinnostusta ja kysymyksiä kannattaa hyödyntää suunniteltaessa eri teemoja.

6 POHDINTAA OPINNÄYTETYÖSTÄ

Opinnäytetyöni käynnistyi aiheen löytymisen jälkeen nopeasti. Niin nopeasti, että tietoperustan kirjoittaminen jäi osittain vaiheeseen. Pidin kuitenkin koko ajan selvänä sitä, että teemaviikon keskeiset elementit; oppimisympäristö ja sen muutos, ryhmätyö ja ongelmalähtöinen oppiminen muodostavat myös keskeiset käsitteet. Varsinaisen tutkimusasetelman jäsentämisessä sain apua työtäni ohjaavilta opettajilta.

Tästä ei-niin-optimaalisesta asetelmasta huolimatta pidän kyselyä onnistuneena. Vastausprosentti oli n. 84. Tähän vaikutti ainakin kyselyn toteutuksen ajoitus koulupäivän ajalle, jolloin vastauskato jäi pieneksi. Lisäksi ehdin tiukasta aikataulusta huolimatta suunnitella kyselylomakkeen niin huolella, että siihen vastattiin runsassanaisesti ja selvästi myös luottamuksella. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta lomakkeissa oli vastattu kaikkiin kysymyksiin. Viimeisten kysymysten kohdalla joissakin vastauksissa oli käytetty voimasanoja tai sarkasmia, mitä pidin kuitenkin parempana tuloksena, kuin vastaamatta jättämistä.

Mielenkiintoista on, että vaikka monet opiskelijat olivat käyttäneet vastaamiseen vain muutamia minutteja, vastaukset ovat hämmästyttävän laajoja. On kuin opiskelijat olisivat halunneet minun ymmärtävän, mitä mieltä he *todella* teemaviikosta olivat, tai miten he jonkin asian kokivat. Vastaukset ovat monelta osin todella puhuttelevia. Tässä kohdin tavoitteeni laadullisen tutkimuksen suhteen toteutuu; odotin saavani juuri näin kuvailevia vastauksia.

Vastauksia lukiessani olen ajatellut toisinaan, että kunpa olisin saanut olla mukana teemaviikolla. Mitä kaikkea olisinkaan saanut kuulla ja nähdä esimerkiksi osallistuvan havainnoinnin avulla. Valitettavasti tämä ei kuitenkaan työni vuoksi ollut mahdollista, joten olen joutunut tyytymään teemaviikon kokemiseen vastausten lukemisen kautta. Ehdin kuitenkin vieraillla lukiolla muutamia kertoja ennen teemaviikkoa ja kyselyn toteuttamista, tavata opiskelijoita ja opettajia sekä saada heiltä arvokasta palautetta liittyen kyselyyn.

Opinnäytetyön edistyessä olen useita kertoja pohtinut, että teemaviikko, kestonaan viisi päivää, oli verrattain lyhyt aika suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin. Varsinaiseen ongelmanratkaisuun oli varattu kaksi päivää, loput päivät kuuluivat yrityksissä ja yhdistyksissä vierailuihin sekä tulosten esittelyyn varatussa päätöstilaisuudessa. Tässä valossa on mielenkiintoista, että näennäisestä ajan vähydestä huolimatta useat opiskelijat kritisoivat sitä, että joutoaikaa oli liikaa.

Yksi teemaviikolle asetetuista tavoitteista koski opiskelijoiden työelämätaitojen parantamista. Kuvasin näitä usein keskusteluissa esiintyviä taitoja tekstissäni jo aiemmin. Ongelmanratkaisutaidot, tiedon soveltaminen, ryhmätyötaidot, ja toisaalta itsenäinen oman työn johtaminen ovat uuteen työhön liittyvissä keskusteluissa arkipäivää. Yrittäjämäisiä taitoja opetetaan eri koulutusasteissa päiväkodeista alkaen. (Pyykkönen 2014, 102-104.)

Tämän päivän lapset ja nuoret valmistautuvat työelämään, jonka muutoksen tahti tuntuu vain kiihastuvan. Työelämään liittyvissä keskusteluissa vaatimustaso tuleville työntekijöille kasvaa koko ajan. Yrittäjyydellä ja yrittäjämäisillä toimintatavoilla on näissä keskusteluissa merkittävä rooli. (Moilanen, Peltokoski, Pirkkalainen & Toivonen 2014, 84.)

Miten opiskelijat tämän kokevat? Vastauksissa todettiin, että opiskelijat eivät hyötöneet teemaviikosta, mutta varmaankin yrittäjät hyöttyivät. Joissain vastauksissa kerrottiin, että oli hyödyllistä auttaa yrittäjiä. Se, oliko asia vastaajan mielestä hyvä vai huono asia, vaatisi laajempaa diskurssianalyysia.

6.1 Omaa pohdintaa

Useita kertoja tämän opinnäytetyön aikana olen pohtinut, haukkasinko liian ison palan tutkiessani teemaviikon tuottamia kokemuksia opiskelijoille. Aikataulutuksesta johtuen en päässyt osallistumaan kehittämistyön menetelmät-lähipäiviin kuin kerran, ja olin siis täysin itseopiskelun varassa.

Aiheen valinta oli sinänsä helppo; olin jo aiemmin työskennellyt Lempäälän lukion historian ja yhteiskuntaopin opettajan, Jarmo Lehtisen kanssa lukion työelämäprojektissa, joten hänen ohjastamaansa teemaviikkoon oli innostavaa ja turvallista hypätä mukaan.

Aikataulutuksen haasteet tulivat kuvaan heti alussa. Ehdin tapaamaan Lehtisen kaksi kertaa ennen teemaviikkoa ja kerätä jonkin verran pohjatietoa. Esittelin ideani Moodlessa, ja sain siihen hyväksynnän. Kirjoitin tietoperustaa ja pohdin teemaviikon keskeisiä käsitteitä. Kävin myös keskusteluja ohjaavien opettajieni kanssa.

Vastauksien saavuttua ja niiden analysoinnin alettua kadotin fokukseni työn suhteen useiksi viikoiksi. En enää tiennytkään mitä olin etsimässä. Vastausten määrä oli niin valtava, että jo pelkästään ensimmäisen avoimen kysymyksen tulosten lukeminen sekoitti ajatukseni. Sain kuitenkin paljon tukea ohjaavilta opettajiltani, sekä Jarmo Lehtiseltä, joka kärsivällisesti jaksoi kuunnella valitustani opinnäytetyön hankaluuksista. Ja kuten työkaverini aina muistutti, että *prosessi kantaa*, tiesin kaikesta huolimatta, että tulen pääsemään onnistuneesti maaliin tutkimukseni kanssa.

Kuitenkin, opinnäytetyöni edistyessä minua vaivasi ajatus siitä, etten hallitse riittävästi tutkimusmenetelmiä. Useiden lähdeteosten lukeminen aiheesta pikemminkin sekoitti päätäni. Toisinaan olisin kaivannut jonkun laatiman rautalankamallin tutkimustyöstä, jonka mukaan olisin voinut edetä askel askeleelta. Tällaista ei tietenkään ollut, eikä ole, ja oli vain edettävä hitaasti, omaan ajatteluun luottaen.

Ajoittaisista vaikeuksista huolimatta pidän työtäni kuitenkin onnistuneena. Hyvin toteutetun kyselylomakkeen ja opettajien kanssa tehdyn yhteistyön ansiosta vastausprosentti nousi todella korkeaksi, n. 84 prosenttiin. Avoimien kysymysten vastauksia sain luettavaksi kirjaimellisesti satamäärin ja niistä oli luettavissa teemaviikkoa kohtaan koettujen tunteiden koko kirjo. Edellä mainittujen lisäksi olen erittäin tyytyväinen opinnäytetyön nimeen; 'Jotta oppisimme työelämästä'. Nimi on poimittu eräästä opiskelijan vastauksesta avoimeen kysymykseen. Mielestäni tähän lausahdukseen kiitetty koko teemaviikko ja sen tarkoitus.

Toivon, että opinnäytetyöstäni on aidosti hyötyä sen tilaajalle; Lempäälän lukiolle ja sen opiskelijoille. Työelämän muutos haastaa opettajat suunnittelemaan uusia hankkeita, joiden avulla opiskelijoita valmistetaan siirtymään kohti jatko-opintoja ja tätä kautta työelämää. Työelämäläheiset hankkeet ovat tulleet jäädäkseen, koska tavanomaisten lukio-opintojen ei katsota olevan riittävästi sidoksissa työelämään ja sen vaatimuksiin. Puhutaan yleisesti 'opiskelun ja työelämän välisestä kuilusta', jota hankkeiden avulla pyritään kaventamaan.

Kyselyn avulla opiskelijoilta saadut vastaukset teemaviikon onnistuneista, toisaalta kehittämisen kohdista antavat osaltaan uusia suuntaviivoja hankesuunnittelusta vastaaville opettajille. Ne eivät ole valmiita vastauksia, mutta kehittämällä niistä saa toimivia elementtejä tuleville teemaviikoille. Opiskelijoiden vastauksia hyödyntämällä on mahdollista suunnitella yhä enemmän heidän tarpeisiinsa ja kiinnostuksen kohteisiinsa muotoutuvia teemaviikkoja, hankkeiden yleisiä linjoja sekä opetussuunnitelmaa kuitenkin unohtamatta.

6.2 Tilaajan palaute

Seuraavassa luettavissa tilaajan edustajalta, apulaisrehtori Erno Tossavaiselta saamani palaute opinnäytetyön merkityksestä Lempäälän lukiolle.

”Ajatuksia Hanna Järvensivun lopputyön merkityksestä.

Lempäälän lukion Vaihtovirtaa -projekti keväällä 2018 oli ainutlaatuinen suomalaisen lukion projekti. Kuten tunnettua, lukiossa ei ole Työelämään tutustumisjaksoa (TET) ja siksi konkreettiset kokemukset jäävät nuorten oman viitseliäisyyden varaan. Näin ollen työntekoon liittyvät kokemukset eivät koske kaikkia.

Hanna Järvensivun tutkimus oli lukion kannalta merkityksellinen. Hän kokosi ison aineiston sekä nuorilta, että mukaan tulleilta yrityksiltä ja tästä syystä tutkimuksen voidaan katsoa antavan realistisen kuvan siitä, kuinka hyvin projekti onnistui ja mikä oli sen vaikuttavuus. Näin ollen Lempäälän lukio saa Hanna Järvensivun tekemästä opinnäytetyöstä paljon sellaista tietoa, jota ei olisi ollut mahdollista saada kasattua lukion omin voimin. Uusi lukiolaki ja vuonna 2021 voimaan astuva uusi opetussuunnitelma tulevat uudistamaan suomalaista lukio-koulutusta. Hannan opinnäytetyössä esiin nostamia asioita tullaankin jatkossa hyödyntämään paitsi lukion ja työelämän yhteisten projektien suunnittelussa, mutta myös yleisesti lukio-opintojen rakenteen ja työtapojen suunnittelussa.” (Tossavainen 2018.)

LÄHTEET

Belbin. 2018. The Nine Belbin Team Roles. Viitattu 13.4.2018.

<https://www.belbin.com/about/belbin-team-roles/>

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.

Haapaniemi, Rauno & Raina, Liisa. 2014. Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen käsikirja. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.

Harni, Esko & Pyykkönen, Miika. 2017. Vastuullinen, omatoiminen ja innovatiivinen. 2000-luvun ihannekansalaisella on yrittäjän elämänsenne. Teoksessa Nuutinen, Veera (toim.) Uusi työväki. Työ ja yrittäjyys prekarisoituvan palkkatyön yhteiskunnassa. Into Kustannus. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 1997. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu laitos. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Jyväskylän yliopisto. 2010. Erilaisia oppimisympäristöjä. Viitattu 16.9.2018.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/virtuaaliset-oppimisympaeristoet/oppimisympaeristoet-ja-alustat/oppimisympaeristoejen-ja-alustojen-taustaa-1/erilaisia-oppimisympaeristoejae>

Kauhanen, Juhani. 2018. Esimies tuottavuuden kehittäjänä. Printon. Viro. 2018.

Kananen, Jorma. 2002. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Lehtonen, Heleena. 2002. Oppimisen halu ja opiskelu. Teoksessa Poikela, Esa (toim.) Ongelmaperustainen pedagogiikka. Teoriaa ja käytäntöä. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Lempäälän lukio. 2018. Vaihtovirtaa! Viitattu 18.8.2018.

<https://lempaalanlukio.yhdistysavain.fi/?x118281=262326>

Lonka, Kirsti. 2014. Oivaltava oppiminen. 1. painos. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

Moilanen, Hanna & Peltokoski, Jukka & Pirkkalainen, Jaana & Toivanen, Tero. 2014. Uusi osuuskunta Tekijöiden liike. Into Kustannus Oy. Helsinki. InPrint. Viro.

Niemistö, Raimo. 1998. Ryhmän luovuus ja kehitysvaiheet. Tammer-Paino. Tampere.

Nikkola, Tiina & Löppönen, Pekka. 2014. Oivalluksia ryhmästä. Pintaa syvemmälle koulun ryhmäilmiöihin. Viitattu 18.8.2018.

https://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/materiaalit/web_oivalluksia.pdf

Noppiari. Inkeri. 2017. Muuntuva oppimisympäristö. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. Muotoiluinstituutti. Sisustusarkkitehtuuri. Viitattu 16.9.2018.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/126609/Noppiari_Inkeri.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nyyssönen, Elise. 2016. Tervetuloa duuniin! Opas nuoren perehdyttämiseen. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Haaga-Helian julkaisut 2016. Viitattu 2.9.2018.

https://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/Kuvat-ja-liitteet/Palvelut/Julkaisut/perehdytysopas_verkkoon.pdf

OAJ. Opetusalan ammattijärjestö. 2018. Suomalainen kasvatusta ja opetusjärjestelmä. Viitattu 18.8.2018.

<https://www.oaj.fi/cs/oaj/Suomalainen%20kasvatus%20ja%20koulutusjarjestelma>

Opetushallitus. 2017. Innovatiivisten oppimisympäristöjen edistämishankkeet 2017 pähkinänkuoressa. Viitattu 19.8.2018.

https://www.oph.fi/download/184794_oy-hankkeet_2017_pahkinankuoressa.pdf

Opetushallitus. 2018. Kasvatus, koulutus ja tutkinnot. Viitattu 18.8.2018.

https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot

Opetushallitus. 2015. Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015. Viitattu 15.3.2018.

https://www.oph.fi/download/172124_lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2015.pdf

Opetushallitus. 2018. Opintopolku. Avoin ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.8.2018.

<https://opintopolku.fi/wp/ammattikorkeakoulu/avoin-ammattikorkeakoulu/>

Opetushallitus 2018. Oppivelvollisuus ja koulupaikka. Viitattu 11.10.2018.

https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/oppivelvollisuus_ja_koulupaikka

Pedagogiikkaa netissä. 2018. Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos. Viitattu 18.8.2018.

<https://peda.net>

Peltokoski, Jukka & Pirkkalainen, Jaana. 2017. Osuuskunnat työn ja tuotannon tiloina. Työllistävistä osuuskunnista radikaaliin osuuskuntaliikkeeseen. Teoksessa Nuutinen, Veera (toim.) Uusi työväki. Työ ja yrittäjyys prekarisoituvan palkkatyön yhteiskunnassa. Into Kustannus. Helsinki. Dardezde holografija. Riika.

Pietilä, Mika. 2016. Informaali oppiminen nuorten tieto- ja neuvontapalveluissa. Teoksessa Fedotoff, Jaana & Leppäkari, Heidi & Timonen, Päivi (toim.) Koordinaatit nuorten tieto- ja neuvontatyöhön. Suuntaviivoja ammatilliseen osaamiseen. Koordinaatti – Nuorten tieto- ja neuvontatyön keskus. Oulu.

Poikela, Sari & Lähteenmäki, Marja-Leena & Poikela, Esa. 2002. Mikä on ongelmaperustaista oppimista ja mikä ei? Teoksessa Poikela, Esa (toim.) Ongelmaperustainen pedagogiikka. Teoriaa ja käytäntöä. 2. korjattu painos. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Poikela, Esa & Nummenmaa, Anna Raija. 2002. Ongelmaperustainen oppiminen tiedon ja osaamisen tuottamisen strategiana. Teoksessa Poikela, Esa (toim.) Ongelmaperustainen oppiminen. Teoriaa ja käytäntöä. 2. korjattu painos. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Poikela, Esa & Poikela, Sari. 2002. Tieto ja osaaminen lähtökohtana ja tavoitteena. Teoksessa Poikela, Esa (toim.) Ongelmaperustainen pedagogiikka. Teoriaa ja käytäntöä. 2. korjattu painos. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.

Pyykkönen, Miika. 2014. Ylistetty yrittäjäyys. SoPhi -sarja 127. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 11.9.2018.

<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/44517>

Roslöf, Ursula. 2013. Nonformaali ja informaali kasvatus ja oppiminen. Diaesitys. Humak yhteisöpedagogikoulutus. Viitattu 18.11.2018.

<https://prezi.com/vaeqsxunbojn/nonformaali-ja-informaali-kasvatus-ja-oppiminen/>

Sinisalo-Juha, Eeva. 2013. Informaali ja nonformaali kasvatus nuorisotyössä. Diaesitys. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.10.2018.

<https://slideplayer.fi/slide/2299023/>

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu. 2018. Belbinin tiimiroolit. Viitattu 15.3.2018.

http://www2.amk.fi/mater/viestinta_ja_media/ryhmatyotaidot/belbinin_tiimiroolit_12305.html

Taloudellinen Tiedotustoimisto TAT. 2018. Kun koulu loppuu. Viitattu 18.8.2018.

<https://www.kunkoululoppuu.fi/>

Tossavainen, Erno. 2018. Ajatuksia Hanna Järvensivun lopputyön merkityksestä. Sähköinen tiedonanto. Lempäälä. 2018.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. 2018.

Valli, Raine. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus. Bookwell Oy. Juva.

LIITTEET

Liite 1: Opiskelijoille osoitettu Webropol -kysymyslomake

Vaihtovirtaa!

Tämän kyselyn tarkoituksena on kerätä tietoa Vaihtovirtaa! -teemaviikon tuottamista kokemuksista Lempäälän lukion opiskelijoille. Vastaukset kerätään anonyymisti eikä niitä luovuteta ulkopuolisille.

Kyselyn tuloksista muodostettu raportti luovutetaan Lempäälän lukiolle arviointi- ja kehittämistarkoituksiin. Lisäksi raportti tallennetaan Humanistisen Ammattikorkeakoulun arkistoon ja opinnäytetyötietokanta Theseukseen.

Varaa kyselyn täyttämiseen 15-20 minuuttia aikaa. Vastaa kysymyksiin huolella.

1 = Täysin samaa mieltä 2 = Osittain samaa mieltä 3 = Neutraali kanta 4 = Osittain eri mieltä 5 = Täysin eri mieltä

1. Kuvaile millä tavoin teemaviikko oli hyödyllinen/ hyödytön *

2. Arvioi Vaihtovirtaa! -teemaviikon hyödyllisyyttä jatko-opintosuunnitelmiesi näkökulmasta *

1 2 3 4 5

Teemaviikko oli minulle hyödyllinen ○ ○ ○ ○ ○ Teemaviikko oli minulle hyödytön

3. Vaihtovirtaa! -teemaviikon vaikutus ymmärrykseeni työelämästä *

1 2 3 4 5

Teemaviikko lisäsi ymmärrystäni työelämästä Teemaviikko ei lisännyt
ymmärrystäni työelämästä

4. Tiimiroolien vaikutus teemaviikon ongelmien ratkaisussa *

1 2 3 4 5

Tiimirooleista oli hyötyä ongelmanratkaisussa Tiimirooleista ei ollut hyötyä
ongelmanratkaisussa

5. Tiimiroolitestin sopiminen omiin vahvuuksiin ja ominaisuuksiin *

1 2 3 4 5

Tiimiroolitestin tulokset vastasivat Tiimiroolitestin tulokset eivät
vahvuuksiani ja ominaisuuksiani vastanneet vahvuuksiani ja
ominaisuuksiani

6. Miten tiimiroolien määrittäminen vaikutti ryhmätyön sujumuuteen? *

7. Ryhmätyöskentelyn mielekkyys *

1 2 3 4 5

Ryhmätyöskentely oli mielestäni mukavaa ○ ○ ○ ○ ○ Ryhmätyöskentely oli mielestäni epämiellyttävää

8. Yritysten/ yhdistysten/ organisaatioiden antamat ongelmat (1) *

1 2 3 4 5

Ongelmien tehtävänanto oli selkeä ○ ○ ○ ○ ○ Ongelmien tehtävänanto oli epäselvä

9. Yritysten/ yhdistysten/ organisaatioiden antamat ongelmat (2) *

1 2 3 4 5

Ongelmat olivat helppoja ○ ○ ○ ○ ○ Ongelmat olivat vaikeita

10. Ongelmanratkaisun hyöty yhteistyökumppaneille; yrityksille/ yhdistyksille/ organisaatioille *

1 2 3 4 5

Uskon, että ratkaisut otetaan käyttöön ○ ○ ○ ○ ○ En usko, että ratkaisut otetaan käyttöön

11. Vaihtovirtaa! -teemaviikon kaltaiset tapahtumat tulevaisuudessa *

1 2 3 4 5

Osallistuisin uudelleen teemaviikon kaltaiseen toimintaan ○ ○ ○ ○ ○ En osallistuisi uudelleen teemaviikon kaltaiseen toimintaan

12. Kuvaile millaista teemaviikon aikainen oppiminen oli verrattuna opettajan ohjaamaan oppimiseen? *

13. Miksi mielestäsi Vaihtovirtaa! -teemaviikko järjestettiin? *

14. Miten kehittäisit teemaviikkoa? *

Vahvista vastausten lähetys